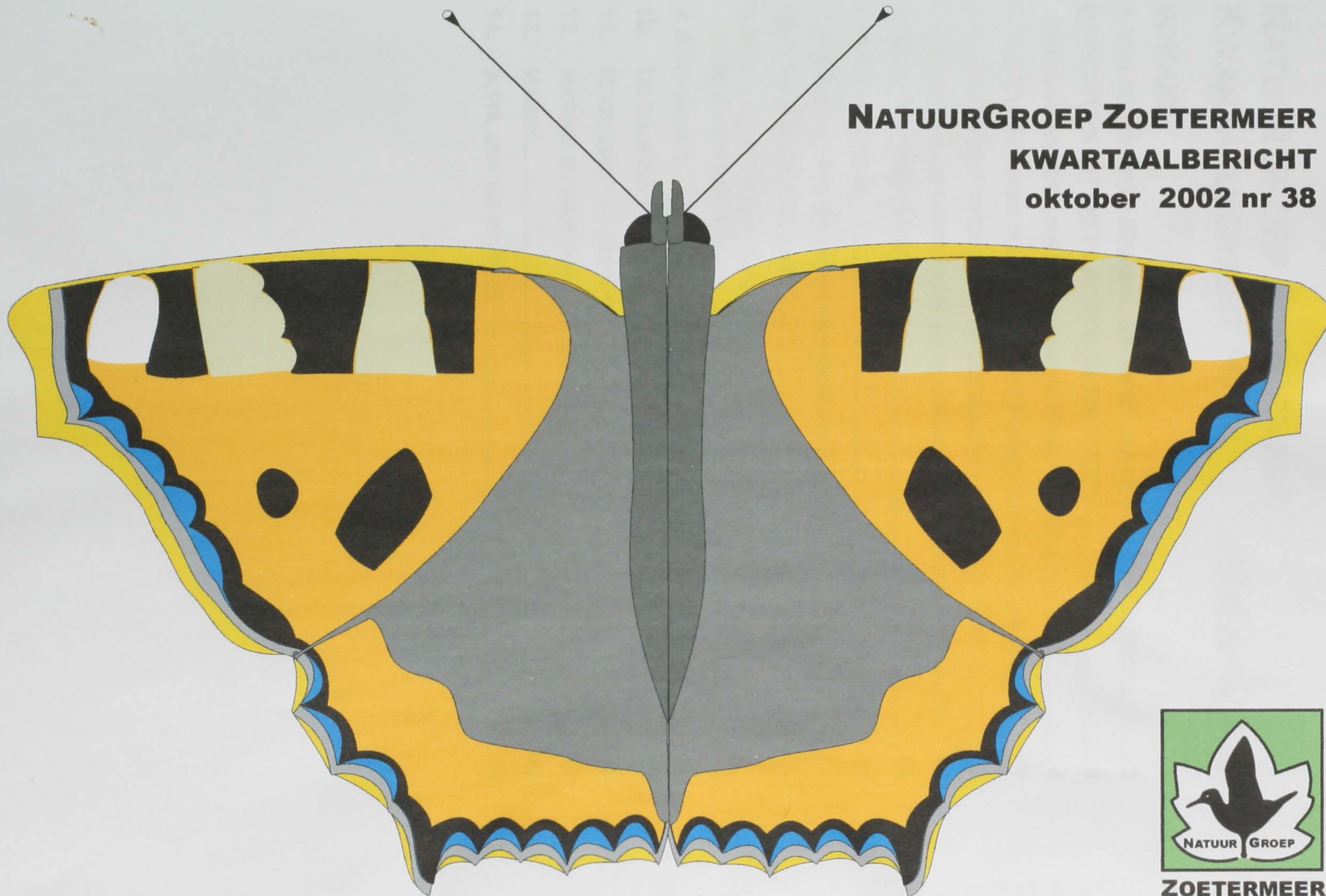

NATUURGROEP ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
oktober 2002 nr 38

ZOETERMEER

NATUURGROEP ZOETERMEER

KWARTAALBERICHT Nr.38

oktober 2002

INHOUD

1. VAN DE REDACTIE: MENSEN, DIEREN EN PLANTEN EN HUN BIOTOOP.....	3
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP.....	3
2. NATUURVRIENDELIJKE OEVER AAN DE MEERPOLDERDIJK 9 MEI	4
3. PLANTENEXCURSIE IN OOSTERHEEM OP DONDERDAGAVOND 4 JULI	7
4. OVER PLANTEN EN INSECTEN OP EEN WARME AUGUSTUSAVOND.	8
5. EXCURSIE PLANTENWERKGROEP NOORDHOVENSE PLAS 5 SEPTEMBER. ...	10
GEZIEN IN ZOETERMEER	11
6. WAARNEMINGEN	11
7. COMMENTAAR VLINDERWAARNEMINGEN IN ZOETERMEER 2002	13
BUITEN DE VERENIGING	30
8. HERHAALDE OPROEP: DOE MEE MET DE ZOETERMEERSE VLINDERWERKGROEP	30
9. SNP-NIEUWS	30
10. DE GROETEN UIT DRENTHE <i>WE ZIEN ZE VLIEGEN</i>	33
11. NOORDNIEUWS, SEPTEMBER 2002.....	39
12. NATUUR EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER.....	41
13. NAMEN.....	44
14. IK WIL OOK LID WORDEN.....	44

Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis.
Zij zoekt haar journalisten,
want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.

*Doe 1x per 2
à 3 weken 2
uurtjes mee
met de
plantenwerk-
groep.
Goeie sfeer,
boeiend,
leerzaam,
nuttig.
Informatie:
Evelien van
den Berg, tel:
079-3213445
(18:00-19:30)*

1. Van de redactie: Mensen, dieren en planten en hun biotoop

Johan Vos

Er zijn organismen die niet moeilijk doen waar het hun leefplek betreft. Ze vestigen zich gemakkelijk op de meest uiteenlopende plaatsen, passen zich goed aan en voelen zich dan snel thuis. Vooral steden zijn favoriet voor dit soort dynamische typen. Voorbeelden: exotische planten en mensen, ontsnapte volièrevogels en ook heel veel jongeren. Veel van deze nieuwe urbane aanwas is afkomstig van buiten de stad en vaak ook van zuidelijker oorsprong. In de stad is het warm, ligt volop en allerhande voedsel soms letterlijk op straat en kijkt niets of niemand ergens vreemd van op. Aan de andere kant zijn er ook organismen die veel kritischer zijn waar het hun leefplek aangaat. Veel van deze kieskeurige soorten onderhouden een sterke binding met de streek waar ze oorspronkelijk vandaan komen. Ze voelen zich daar prettiger en ontwikkelen zich er volwaardiger. Van kritische plant- en diersoorten is bijvoorbeeld bekend dat geschikte milieucondities een levensvoorwaarde zijn voor een voorspoedige ontwikkeling. Struikhei groeit het best op kalkarme zandgrond en hoederbeet op kalkrijke klei. Nu weet iedereen dat je ook hei kunt laten groeien op kalkrijke kleigrond in een Zoetermeerse stadstuin maar dat kost heel wat kunst en vliegwerk en vooral veel geld! Ook de meer kieskeurige dieren zitten vaak stevig gebakken aan hun biotoop. Eekhoorns en boomklevers in de bossen aan de binnenduinstrand en kluten en plevieren op opgespoten terreinen niet ver van de kust. Ook mensen hebben soms een sterke band met een bepaalde streek of landschapstype. Veelal is dit dan de streek waar ze geboren en/of opgegroeid zijn. Het gekke is dat jonge mensen zich daar meestal niet of nauwelijks van bewust zijn. Ze trekken "de wereld in" om daar nieuwe biotopen te bezetten. Met het verstrijken der jaren echter ontwikkelt zich vaak een soort heimwee naar de plek waar je opgegroeide of waar je dan toch minimaal "iets mee hebt". Veelal blijft het hierbij. Een enkele keer, zoals in mijn geval doet zich de mogelijkheid voor om ook daadwerkelijk het huis waarin je bent opgegroeid opnieuw te gaan bewonen. Toen ik me dit laatst realiseerde moest ik denken aan al die distelvlinders die dit jaar in grote getale ons land hebben weten te bereiken. De "jeugdige drang" om naar het Noorden af te reizen om daar nieuwe biotopen te ontdekken en later in het jaar het gevoel de lange weg terug te moeten gaan naar "de streek van herkomst". Naar ik begrepen heb komen maar heel weinig exemplaren inderdaad weer "thuis", de rest sneuvelt in onze streken of op weg terug. Een steeds terugkerend distelvlinderdrama waar de soort mens nauwelijks weet van heeft!

Maar laat niemand zich over mij zorgen maken, mijn verhuizing naar Heemstede op 29 juli j.l. is succesvol verlopen.

Adres: Landzichtlaan 36, 2101 ZJ Heemstede, Tel: 023- 5280231

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP

Johan Vos

Het floristisch seizoen loopt al weer op z'n eind. Het weer was, hoewel sterk wisselend van karakter gemiddeld warm. Ook de winter die er aan vooraf ging staat inmiddels als uiterst zacht gekwalificeerd. Dit alles heeft natuurlijk z'n effect gehad op de plantengroei. Veel soorten zijn deze winter niet afgestorven en begonnen dit voorjaar met een stevige voorsprong. Resultaat: extreem vroege bloei voor veel soorten. Door de zware buien die deze zomer met de regelmaat van de klok over ons

uitgestort werden ontbraken de gebruikelijke periodes van droogte met als gevolg dat de vegetatie dit jaar niet de kans kreeg om uit te drogen. Het resultaat hiervan was o.a. dat de (berm)begroeiing dit jaar veel (groene) massa en relatief weinig bloei produceerde. Desalniettemin is ook dit jaar de plantenwerkgroep weer actief geweest in tal van Zoetermeerse kilometerhokken. De tijd om de waarnemingen in te leveren en de resultaten te digitaliseren breekt inmiddels weer aan. Ik wil iedereen die nog waarnemingen heeft liggen oproepen om die zo spoedig mogelijk in te leveren. Iedere waarneming is er een!

Een volledig overzicht van alle waarnemingen uit 2002 kunt u traditiegetrouw weer vinden in het januarinumnummer van ons kwartaalbericht.

2. Natuurvriendelijke oever aan de Meerpolderdijk 9 mei

Peter van Wely Tekeningen van Hallier en Masclef^a

Wij waren 9 mei op hemelvaartsdag met zijn drietjes: Evelien, Johan en ik. We zagen gewoon barbarakruid, reigersbek, peen en luzerne.

		
Meerpolderdijk	<i>barbarea vulgaris</i> gewoon barbarakruid	<i>erodium cicutarium</i> reigersbek
		
<i>daucus carota</i> peen	<i>medicago sativa</i> luzerne	<i>veronica anagallis-aquatica</i> blauwe waterereprijs

^a Uit [Meijden, 1999 #10]

Opmerkelijk vond ik dat we langs de oever op het slik nog niet bloeiende waterereprijs vonden. We wisten toen nog niet zeker of het de rode of blauwe waterereprijs zou zijn. Drie weken later bloeiden ze roze en zaten vol galappeltjes. Die galappeltjes worden veroorzaakt door een soort snuitkever. De galappeltjes verschijnen echter alleen op de rode waterereprijs (*veronica catenata*). De blauwe waterereprijs (*veronica anagallis-aquatica*) heb ik op Goeree massaal zien bloeien zonder galappeltjes.

		
<i>caltha palustris</i>	<i>lycopodium europaeus</i>	<i>mentha aquatica</i>
dotterbloem	wolfspoot	watermunt

Verder stond langs die oever dotterbloem, wolfspoot, watermunt, grote waterweegbree, grote egelskop en waterzuring.

		
<i>alisma plantago-aquatica</i>	<i>sparganium erectum</i>	<i>rumex hydrolapathum</i>
grote waterweegbree	grote egelskop	waterzuring

Op een gegeven ogenblik vonden we op de dijk bij elkaar de kruipende, scherpe en blaartrekkende boterbloem. Daardoor konden we de verschillen goed zien. De stilte van deze fascinatie werd verbroken door een harde nies van Evelien.

		
ranunculus repens Kruipende boterbloem	ranunculus acris scherpe boterbloem	ranunculus sceleratus blaartrekkende boterbloem

Mooi was de vondst van één exemplaar van de hondspeterselie.

		
aethusa cynapium hondspeterselie	lychnis flos-cuculi echte koekoeksbloem	cardamine pratensis pinksterbloem

Verder vonden we nog echte koekoeksbloem, pinksterbloem, bolderik en heelblaadjes.

	
agrostemma githago bolderik	pulicaria dysenterica heelblaadjes

Johan moet nog uitmaken of we van de dubbelgangers moeras- of oeverzegge gezien hebben. Zeker is dat we de kenmerkende valse voszegge hebben gevonden.

		
L. Reichenbach, 1846	L. Reichenbach, 1846	L. Reichenbach, 1846
<i>Carex acutiformis</i>	<i>Carex riparia</i>	<i>Carex otrubae</i>
moeraszegge	oeverszegge	valse voszegge

3. Plantenexcursie in Oosterheem op donderdagavond 4 juli

Monique Snoek

Het ontmoetingspunt voor deze plantenzoektocht was op de kruizing Ruimtebaan-Zegwaardseweg. Om 19.00 uur hadden we afgesproken. De zon scheen en het was een prachtige avond. De dagen er voor had het flink geplenst, dus ook nu waren de weergoden ons weer goed gezind. "Er rust een zegen op dit soort uitpattingen" werd al gezegd. We vertrokken gedrieën, Evelien, Johan en ik, maar gelukkig voegde na enkele minuten Peter zich met een rood, bezweet hoofd uiteindelijk nog bij ons. Hij kon het niet vinden.

Met ons vieren fietsten we als eerste naar de Gouderakstraat. Een straat met ruime nieuwbouwwoningen die met hun lange achtertuin aan een zogenaamde "ecologische zone" grenzen. Dit is een brede sloot uitgerust met lange oevers. De nieuwe bewoners kregen adviezen voor het inrichten van hun tuin voor deze oeverzone mee. Het zouden natuurvriendelijke oevers moeten worden, dat wil zeggen geen vlonders maar wel rietkragen waar watervogels tussen kunnen broeden en waarin insecten en amfibieën kunnen overwinteren. Helaas hebben enkele bewoners het toch niet goed begrepen. De eerste vlonders verschijnen al weer aan de waterkant en het riet hebben ze plaatselijk verwijderd.

Aan het eind van de Gouderakstraat stalden we onze fietsen en gingen we te voet verder. De streeplijst werd te voorschijn gehaald zodat het strepen kon beginnen. In een nog onbebouwd veld langs de Willem Dreeslaan bekeken we het aanwezige groen. We zagen zomp-, greppel-, en zeegroene rus, blaartrekkende boterbloem, gestreepte witbol, tandzaad, timotheegrass en noem maar op. Peter wees ons op het verschil tussen harig wilgenroosje en viltige basterdwederik, Johan vertelde dat kompassla zowel met ingesneden als met gaafrandige bladeren voorkomt. Dit werd ter plekke gedemonstreerd door twee exemplaren die naast elkaar stonden, een met gaaf en de ander met ingesneden blad! Het hoge engels raaigras (ingezaaid?) ruisde in de wind. Duidelijk zichtbaar waren enkele roodbruine plekken in het groene gras. Hier stond fioringras.

We staken de Willem Dreeslaan over en liepen langs een smalle sloot. Een kleine karekiet zong uit volle borst in de avondzon. Tussen het riet wikkelde een winde zich om een grote lisdodde. Als vanzelfsprekend werd aangenomen dat het hier een haagwinde betrof. In dit soort natte biotopen is dat het eerste wat je verwacht. Maar nee, het was een bloeiende akkerwinde. Groeide deze niet op de verkeerde plek?

Langs de Willem Dreeslaan stond een lange rij lindebomen. Rondom alle stammen groeide zevenblad, bereklauw en grote brandnetel. Verder waren deze kruidachtigen nergens in de omgeving aanwezig. Was de natuur weer in de war? Niet echt...althans wat het laatste betreft: de lindebomen waren van elders overgeplant naar deze plek. Waarschijnlijk zijn deze kruiden die rondom de stam groeiden met wortelkluit en al mee herplant.

Achter de smalle sloot zagen we in de verte een heel veld met opvallend gele bloemen. Het bleek jacobskruiskruid te zijn, echt uitzonderlijk, het leek wel een bollenveld. We liepen een voormalige akker op in de richting van het jacobskruiskruid. Onderweg ook nog een plek met mooi roze bloeiend (knikkend) wilgenroosje. En plotseling stonden we midden tussen het jacobskruiskruid: wat een gele pracht! Ogenschijnlijk zagen de planten er gaaf en vitaal uit, maar een nadere inspectie leerde ons dat tussen de bladeren de zebrarupsen van de jacobsvlinder talrijk aanwezig waren. Mooie rupsen, dat wel met opvallend zwart en geel gestreepte banden rondom het lijf. We "struinden" verder en beklommen een heuvel. Aan de andere kant lag een akker die tot voor kort nog als aardappelakker in gebruik moet zijn geweest. Hier en daar stond zelfs nog een aardappelplant in bloei. Verder overal korrelganzevoet. Tussendoor groeide ook zwaluwtong, zwarte nachtschade en bijzonder grote exemplaren van de hoenderbeet, het resultaat van de rijk bemeste grond? Pleksgewijs stond moerasandoorn prachtig lila te bloeien.

De ernaast gelegen strook was nog in gebruik voor de akkerbouw, er groeide gerst dat met z'n lange kafnaalden golfde in de wind. Inmiddels was het zo'n beetje tijd geworden om de fietsen weer op te zoeken. De terugweg liep weer voor een deel langs de smalle sloot. Nu zagen we grote egelskop, veldlathyrus, grote waterweegbree, moerasvergeet-mij-nietje en jewelhaagwinde. Een zwarte mosterdplant toorde met z'n losse bloeiwijze en grote bladeren boven alles uit. We waren al weer bijna op de plaats van bestemming toen het oog viel op een exemplaar van het bezemkruiskruid. Deze soort komt men doorgaans tegen langs het spoor en bijna nooit zoals hier, langs een sloot tussen het jacobskruiskruid en distels. Alweer een plant op een verkeerde standplaats? Het was een vreende avond.

4. Over planten en insecten op een warme augustusavond.

Fred Reeder

Op donderdagavond 8 augustus was het doel een route door Noordhove langs de daar aangelegde waterpartijen. De start was op de hoek van de Ruimtebaan en het Tochtpad. De plantenwerkgroep was bijna compleet en direct kon de streeplijst worden ingevuld met toch wel weer leuke vondsten. Het moeilijke van een avondje inventariseren in een nieuwe wijk als Noordhove is dat we onderscheid moeten maken tussen wat door de gemeente is ingezaaid en wat vermoedelijk niet. Daarbij kwam ook nog dat de gemeente in het nieuwste gedeelte ook nogal wat planten had aangeplant. Gelukkig kon Monique deze exemplaren aangeven zodat we ons hierin niet konden vergissen. We laten dan maar even buiten beschouwing dat ook bewoners nog wat kunnen uitzaaien. Dit is uiteindelijk ook bekend van het Westerpark en het Buytenpark.

Plantenwerkgroep in Noordhove

Op een zachte zomeravond als deze valt er meer te zien dan alleen bloemen. Peter kwam al snel op temperatuur bij het zien van de *Volucella zonaria* Poda, een van de grootste zweefvliegen die in Nederland voorkomt. Later werden we getrakteerd op een uitgebreide uitleg over de verschillende waterjuffers die we zagen. Zoals azuurblauwe en variabele waterjuffer, watersnuffel en lantaarntje. Benamingen die mij weer deden terug denken aan de insectencursus van Ben Prins. Maar ja we zijn de plantenwerkgroep en ook daar werd dus ruim aandacht aan besteed. Tilly had natuurlijk weer extra aandacht voor het watergebeuren en de planten die daarin stonden, zoals klein en veelwortelig kroos, de woekerende watersla en de waterweegbree. Op de oeverstroken stonden planten zoals heelblaadje, diverse meldes, gele kamille, een enkel exemplaar van vlas en meer bekendere soorten. Bijzonder echter waren de wollige munt en de rechte rolklaver met holle stengel (var. *sativus*). Maar wat mij het meest verbaasde was de aanwezigheid van Beekpunge in de waterstrook langs het toekomstige sprintertracé. Bij mijn weten stonden die toch meestal op wat meer zandige gronden met "schoner" water hoewel de ecologische flora daar ruimere ideeën over heeft zoals ik inmiddels gelezen heb. Ook vermeldenswaard is dat we grote pollen witte klaver aantreffen waarvan de kroon van de bloemen was begroeid met groene blaadjes. De eerder genoemde ecologische flora geeft aan dat dit verschijnsel bloemvergroening heet en wordt veroorzaakt door een virus-achtig organisme (Ecologische flora deel 2 pag. 146 voor de liefhebbers) Vogels, behalve zwanen en eenden hebben we niet echt opgemerkt en dus besluit ik dit stukje maar met de vermelding van het icarusblauwtje en de distelvlinder om nog eens aan te geven dat de plantenwerkgroep ook oog heeft voor de andere aspecten van de natuur tijdens haar inventarisavonden. Na zo'n dikke twee uur ging de groep weer uit elkaar.

5. Excursie plantenwerkgroep Noordhovense Plas 5 september.

Peter van Wely Tekeningen van Hallier en Masclef^a

In Kwartaalbericht 37 op blz.9 heeft Johan Vos verslag gedaan van een plantenwerkgroepexcursie naar het gebied ten oosten van de Zoetermeerse Plas die wij altijd ten onrechte de Noord-AA noemen. Op 5 september zijn Evelien en ik daar nog eens gaan kijken. Aan de Noordhovense Plas die hieronder schematisch is weergegeven, vonden wij bloeiende cosmeaplanten (tuinplanten) en de zulte of zee-aster. Aan zulte herkent men de zout-invloed die elders in Zoetermeer nog heen (voorheen zeebies) oplevert.

	 E. Hallier, 1887	 L. Reichenbach, 1846
	<i>aster tripolium</i>	<i>bolboschoenus maritimus</i>
Noordhovense plas	zulte of zee-aster	heen (zeebies)

Dit gebied is een van de kwelgebieden van Zoetermeer. Daardoor zie je het water uit de grond komen. Omdat er veel ijzer in de grond zit is de bodem dan ook roestkleurig en met algen begroeid. Je kunt meteen zien of er ijzer in het water zit, omdat er olievlekken lijken te drijven. Het zijn alleen geen olievlekken, want die breken niet bij aanraken. Het zijn ijzervlekken die breken als je ze aanraakt. Ten opzichte van 7 juni waren de poeltjes helemaal met riet dichtgegroeid. Daardoor vonden we niet veel planten meer.

We vonden wel viltige bastedwederik, rode waterereprijs, slanke waterkers (*rorippa microphylla*), perzikkruis, beklierde duizendnoop, rode klaver en de witte, citroengele en goudgele honingklaver.

 E. Hallier, 1885	 E. Hallier, 1882 & Heukels' Flora, 1996	 E. Hallier, 1882
--	--	--

^a Uit [Meijden, 1999 #10]

<i>epilobium parviflorum</i>	<i>persicaria maculosa</i>	<i>persicaria lapathifolia</i>
viltige basterdwederik	perzikkruid	beklierde duizendnoop

		
E. Hallier, 1885	E. Hallier, 1885	E. Hallier, 1886
<i>melilotus albus</i>	<i>melilotus officinalis</i>	<i>melilotus altissimus</i>
witte honingklaver	citroengele honingklaver	goudgele honingklaver

		
A. Masclef, 1891 & Flora Neerlandica, 1964	E. Hallier, 1882 & Heukels' Flora, 1996	A. Masclef, 1891 & Heukels' Flora, 1996
<i>juncus articulatus</i>	<i>rumex conglomeratus</i>	<i>rumex maritimus</i>
zomprus	kluwenzuring	goudzuring

Leuk waren de gallen in de zomprus. Verder vonden we veerdelig tandzaad (*bidens tripartita*), kluwen- en goudzuring. De goudzuring valt erg op door zijn dichte bloeiaren. Je ziet dat in de afbeelding van Masclef niet zo duidelijk.

GEZIEN IN ZOETERMEER

6. Waarnemingen

Ijzerhard (*Verbena officinalis*) opnieuw gevonden op station Zoetermeer Oost. Na jaren van afwezigheid stond een drietal planten als van ouds dit jaar weer uitbundig te bloeien op 7 juli.

Vijfdelig kaasjeskruid (*Malva alcea*) dit jaar in het Buytenpark tegenover de kraal, zo'n 100 meter voor het informatiebord. Een aantal fors uit de kluiten gewassen planten in volle bloei op 7 augustus.

Zeepkruid (*Saponaria officinalis*) op dezelfde groeiplaats in het Buytenpark als het eerder genoemde vijfdelig kaasjeskruid.

Borstelkrans (*Clinopodium vulgare*) in het Westerpark naast een ruiterspad vlakbij de invalide-visvlonder 7 augustus. Bij de plantenwerkgroep wordt de spontaniteit van deze voor Zoetermeer nieuwe soort in twijfel getrokken. We houden ons aanbevolen voor aanvullende informatie. Dezelfde soort werd ook in het Buytenpark aangetroffen vlakbij het informatiebord.

Stijf hardgras (*Catapodium rigidum*) nu ook in Seghwaert aangetroffen. Een flinke pol tussen de trottoirtegels aan de Peulenakker.

Bont zandoogje in het Noord-Aa gebied vlakbij het naaktstrand. Heeft deze provinciale aandachtsoort zich nu definitief in het Noordelijk Plassengebied gevestigd?

Verwilderde Citroenmelisse wordt in Zoetermeer niet gemeld. Tijdens verschillende excursies viel het me dit jaar op dat er zo vaak citroenmelisseplanten in het openbaar groen staan. Voor het feit dat we tot nu toe "verwilderde keukenkruiden" als Oreganum, Selderij, Tijm en Karwij wel strepen en Citroenmelisse niet kan ik geen logische verklaring bedenken. Waar al deze gemakkelijk herkenbare planten ineens vandaan komen is mij een raadsel.

Geelrode naalbaar (*Setaria pumila*) in Buytenwegh. Op de plek waar de hoofdtocht naar het Noorden afbuigt, bij de Justus van Effenhove viel mij dit jaar een grote groeiplaats met zeker honderd planten op. Hoewel we dit fraaie gras al kennen uit Zoetermeer is dit zonder meer grootste verzameling planten die ik tot nu toe gezien heb.

Gestreepte leeuwenbek (*Linaria repens*) nu ook op Centrum-West. Deze zeldzame spoorplant kenden we tot nu toe alleen van station Zoetermeer-Oost. Deze groeiplaats is al jaren bekend en wordt ook vermeld in de spoorplantenatlas van Arie Koster. Door een kwalitatief sterk wisselend beheer heeft de soort het daar moeilijk hoewel ik haar dit jaar nog in bloei heb gezien. Nu dus een tweede groeiplaats in Zoetermeer precies op de plek waar het stadsspoor zich splitst.

Grote vlotvaren (*Salvinia modesta*) in de ringsloot van de Meerpolder. Een varensoort waarvan de flora zegt dat hij uit aquaria afkomstig is en in Nederland niet kan standhouden, hoewel je dat met dat veranderende klimaat nooit zeker weet. Vlotvaren is een opmerkelijke plant met lichtgroen blad die hele matten produceert. De vraag is natuurlijk hoe deze soort in de ringsloot is terechtgekomen.

Halsbandparkieten aan de Vlamingstraat. Bewoners van de Vlamingstraat meldde dat in de diepe tuinen daar halsbandparkieten worden waargenomen. Ook uit Meerzicht bereikten ons deze berichten. Deze nieuwkomer is Zoetermeer aan het veroveren. Zie ook ons kwartaalbericht nr. 37

7. Commentaar vlinderwaarnemingen in Zoetermeer 2002

Peter van Wely, redactie en opmaak Prof.dr.ir.Taeke. M. Jong

De Gemeente Zoetermeer heeft zijn bewoners in 2002 opgeroepen vlinders waar te nemen.^a Tilly Kester heeft deze publiekswaarnemingen geregistreerd, Taeke de Jong heeft ze opgeschoond en in grafiek gebracht. De opschoning betrof het weglaten van 2571 waarnemingen waarbij de vlindersoort of de preciese datum ontbrak zoals:

knaloranje vlinder	1	13 maart 2002	Pitrusvaart 29	Seghwaert
zwartsprietdikkopje	10009 t/m 19 aug		Buytenpark	recreatiegebieden

Veel van deze waarnemingen kunnen door de waarnemers zelf alsnog thuisgebracht worden in de grafieken met geaccepteerde waarnemingen. Op de overige 4091 geaccepteerde waarnemingen is verder geen selectie toegepast, de twijfels zijn in een Excellijst per waarneming toegevoegd en in onderstaand commentaar meer globaal per soort in alfabetische volgorde weergegeven. Wel zijn vlinders die als 'blauwtje' zijn opgegeven als boomblauwtje geïnterpreteerd. De meeste zijn namelijk in de tuin gevonden en uit hun afzonderlijke grafiek bleek dat hun vliegpatroon met het gebruikelijke vliegpatroon van het boomblauwtje overeenstemt. Om soortgelijke redenen zijn de volgende aanduidingen tot de officiële naam herleid en bij die categorie opgeteld:

Aanduiding

blauwtje
dikkopje
geaderd witje
vos
vuurvlinder
zandoogje

Interpretatie

boomblauwtje
zwartsprietdikkopje
klein geaderd witje
kleine vos
kleine vuurvlinder
bruin zandoogje

Er zijn ongetwijfeld vlinders verwisseld, vooral bij de witjes. Deze zijn dan ook naast elkaar apart (opgegeven als groot koolwitje, klein koolwitje, klein geaderd witje) als twee keer volgens de opgegeven verzamelcategorie (koolwitje, witje) gezamenlijk in beeld gebracht. In de gezamenlijke grafieken lopen de eigen vliegtijden dan dooréén in een minder duidelijk patroon.

Bovendien is bij beginnende waarnemers het gevaar van dubbeltelling groot. Hetzelfde exemplaar kan meer keren geteld worden zodat te grote aantallen worden gerapporteerd.

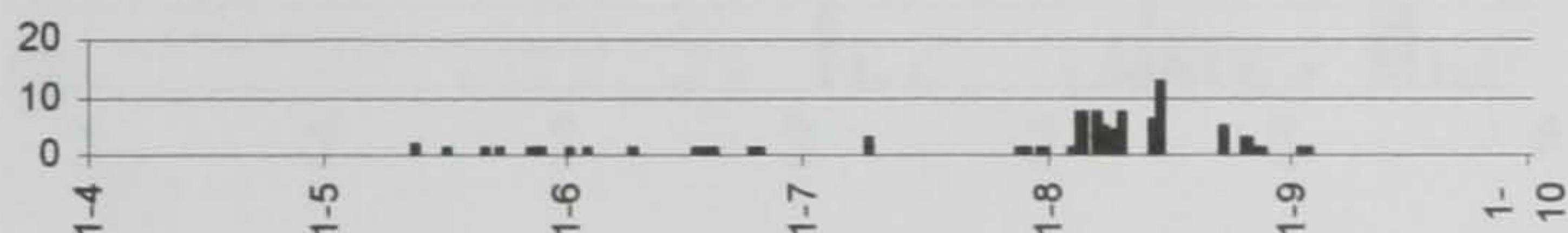
Het commentaar luidt alleen 'dubieus' als de gegevens zonder twijfel onverenigbaar zijn met tientallen jaren systematisch waarnemen in Zoetermeer (zie 7.3 Bont zandoogje 7.13, Hooibeestje en 7.26 St jansvlinder). Omgekeerd konden onwaarschijnlijke waarnemingen bevestigd worden (zie 7.2 Atalanta).

Ter vergelijking zijn de 4088 vlinderwaarnemingen die dit jaar door Van Wely zijn genoteerd toegevoegd. Daarin zijn nachtvlinders en incidentele waarnemingen bij somber weer weggelaten.

In de grafieken zijn het aantal (vertikaal) tegen de datum (horizontaal) uitgezet.

^a zie <http://www.zoetermeer.nl/> Natuur in beeld.

7.1. Argusvlinder (*lasiommata megera*)

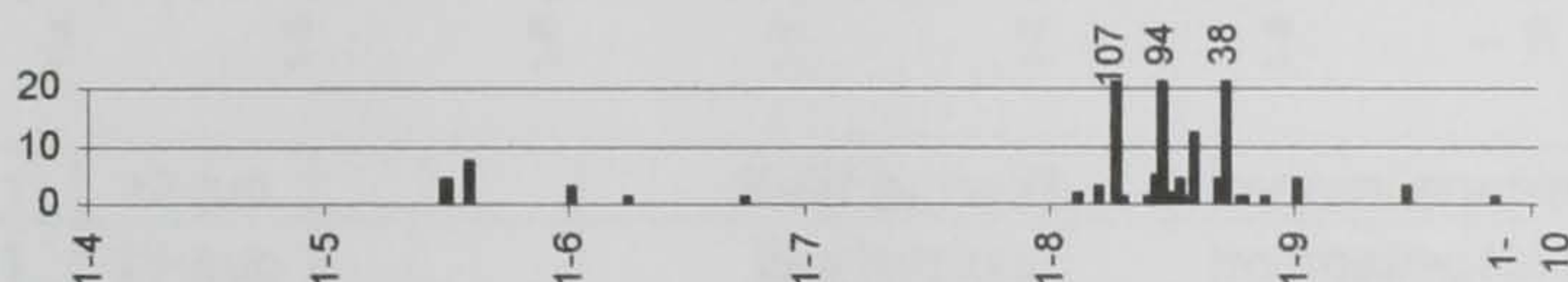

eerste	2	12-mei		Meerpolderdijk thv Hoerkade	De Leyens
meeste	13	15-aug		Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	1	3-sep		Buytenpark	recreatiegebieden

van 130 waarnemingen

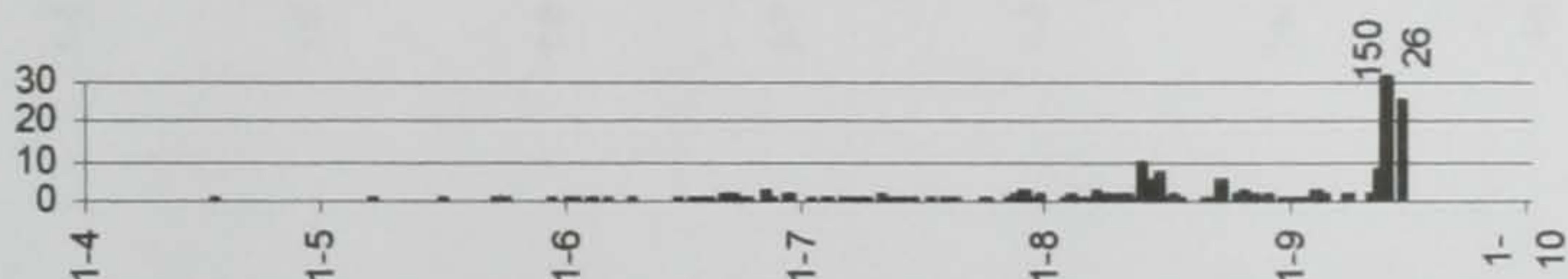
De waarneming op 9 juli is onwaarschijnlijk omdat de tweede generatie pas eind juli begint te vliegen. Bij de argusvlinder is het gat tussen de generaties altijd opvallend.

300
waarnemingen
van de
argusvlinder
door Van Wely
(2002)

Van Wely nam in augustus van dit jaar beduidend meer argusvlinders waar dan het publiek: een onopvallende eerste generatie in mei, een zeer talrijke tweede generatie met top in de eerste helft van augustus en eind september nog een zwakke derde generatie.

7.2. Atalanta (*vanessa atalanta*)

eerste	1	17-apr		v Leeuwenhoeklaan	Driemanspolder
meeste	150	13-sep	klimop	Violiervaat	Seghwaert
laatste	26	15-sep	klimop	Violiervaat	Seghwaert

van 401 waarnemingen

De piek van 150 (vijfmaal de hoogte van de grafiek) op 13 september is aannemelijk omdat de dag tevoren een opvallende trek is waargenomen (Van Wely).

400
waarnemingen
van de
atalanta door
Van Wely
(2002)

De migratie komt vooral in de tweede helft van mei op gang. De 1ste generatie het meest 1ste helft juli. De 2de generatie langgerekt, bereikt een top half september. Van Wely neemt 12 september veel trekkers waar.

7.3. Bont zandoogje (*pararge aegeria*)

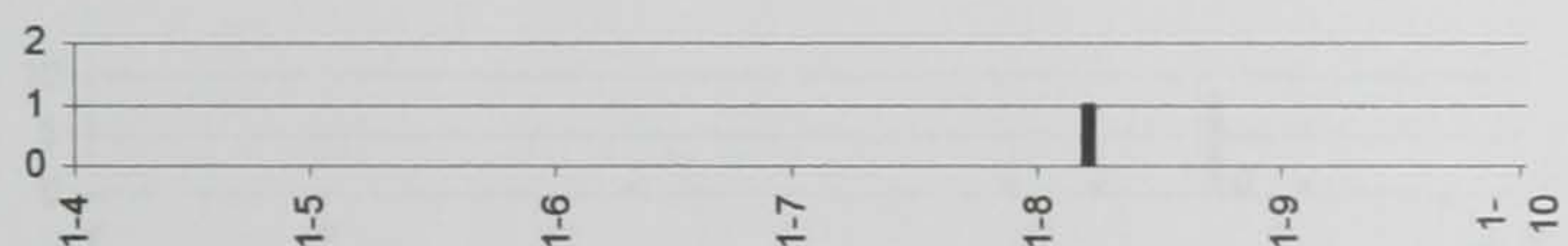

eerste	1	22-jun		Balijbos rand	recreatiegebieden
laatste	1	15-aug		Buytenpark	recreatiegebieden

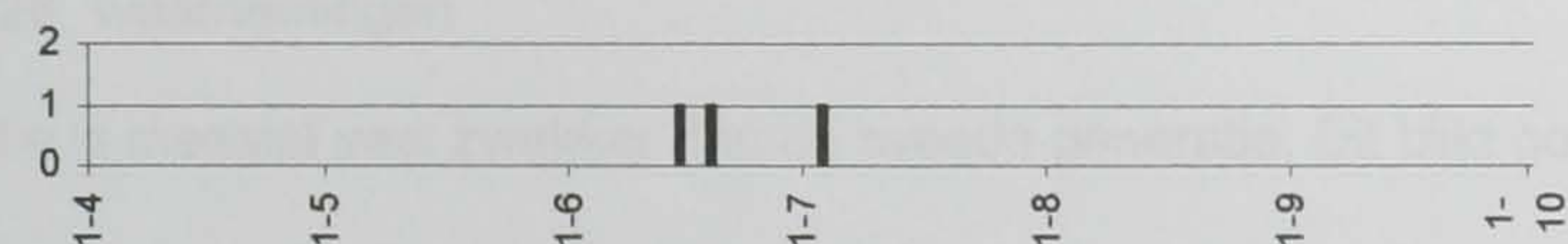
van 7 waarnemingen

Aan deze waarnemingen bestaat grote twijfel, omdat naast de eerste en de laatste veel waarnemingen uit tuinen komen. De popuatie was 2001 vrijwel verdwenen, de enige vliegplaats was toen in het Prielengebied. In 2002 waren daar geen waarnemingen meer ondanks hevig zoeken (Wely, Vos).

1 waarneming
van het bont
zandoogje
door Van Wely
(2002)

7.4. Bonte bessenvlinder (*abraxas grossulariata*)

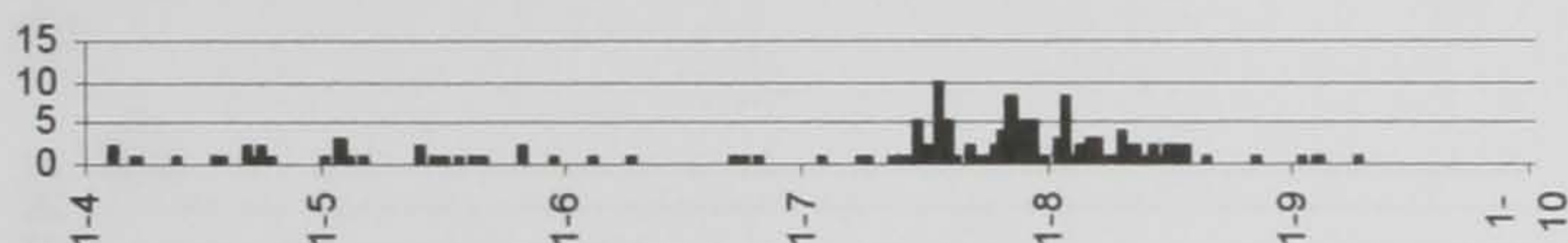
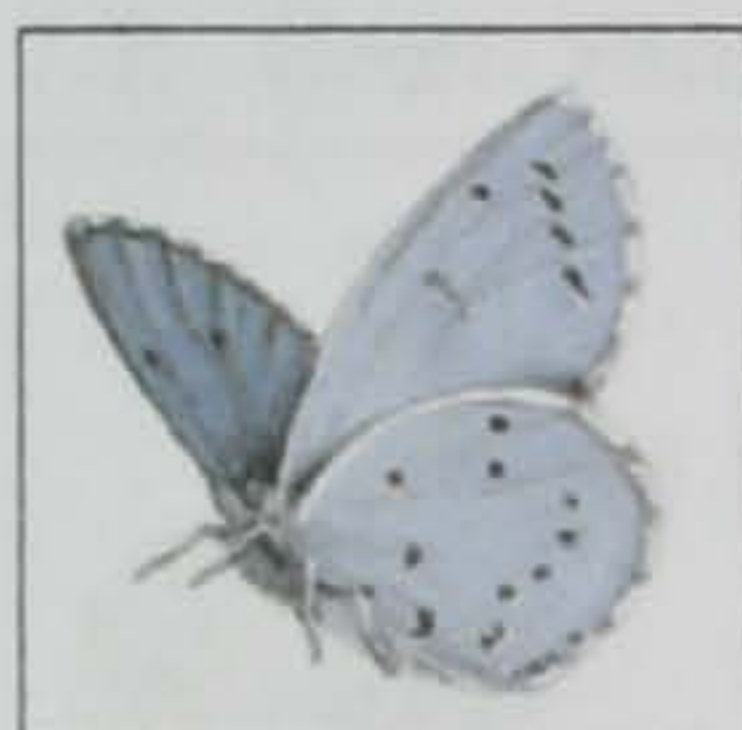

eerste	1	15-jun	hortensia	Beatrixstraat 18 tuin	Dorp
laatste	1	3-jul	hortensia	Beatrixstraat 18 tuin	Dorp

van 3 waarnemingen

De bonte bessenvlinder is een dag-actieve nachtvlinder.

7.5. Boomblauwtje (*celastrina argiolus*)

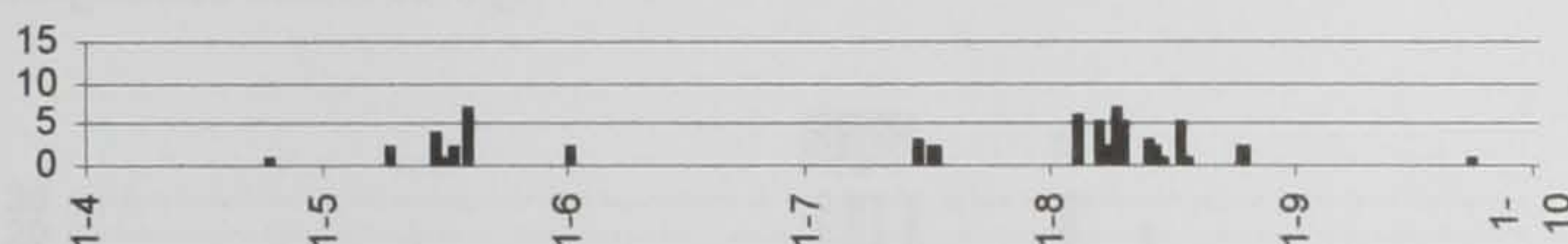

eerste	2	4-apr		Station Leidsewallen	Seghwaert
meeste	10	18-jul	roos	Stekelbaarsloot omgeving	Seghwaert
laatste	1	9-sep		Fivelingo 70 tuin	Meerzicht

van 214 waarnemingen

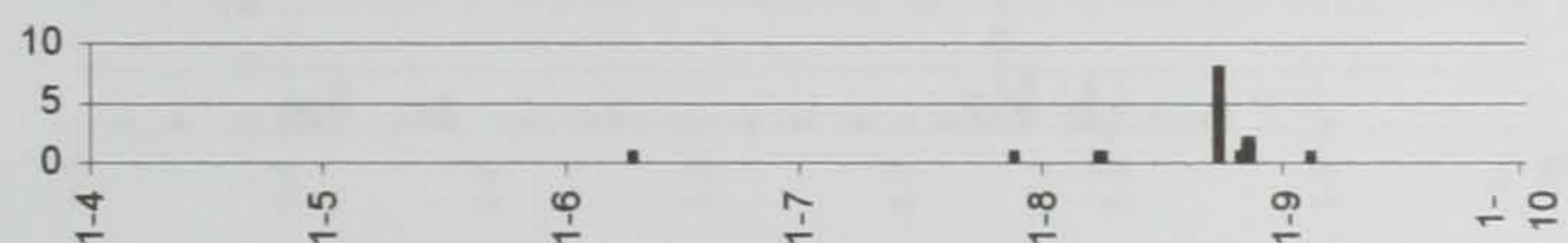
De hogere aantallen waarnemingen zijn dubieus. Dit is waarschijnlijk een voorbeeld van dubbelteling: hetzelfde exemplaar meer keren geteld.

64
waarnemingen
van het
boomblauwtje
door Van Wely
(2002)

De eerste generatie vloog het meest half mei, de tweede vanaf de eerste helft augustus, de derde eind september/begin oktober.

7.6. Bruin blauwtje (*aricia agestis*)

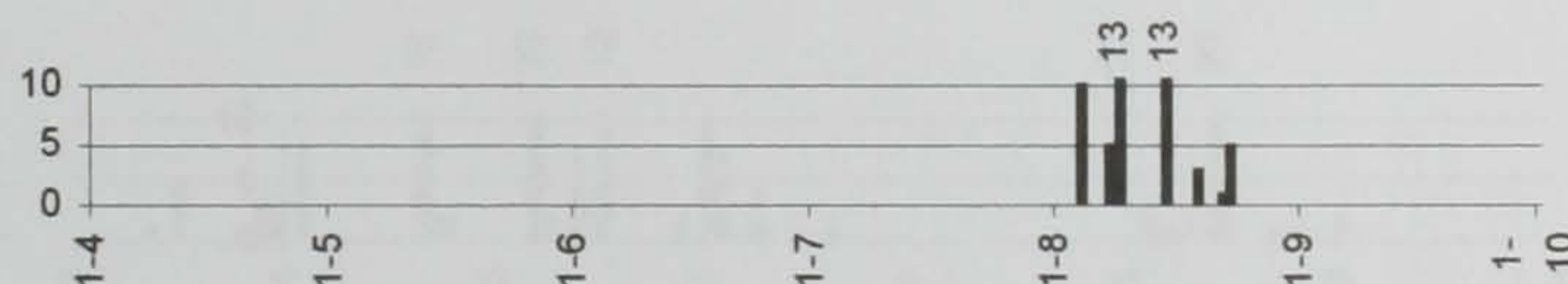

eerste	1	9-jun	distel	Buytenpark	recreatiegebieden
meeste	8	23-aug	jacobskruiskruid	Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	1	4-sep		Buytenpark	recreatiegebieden

van 26 waarnemingen

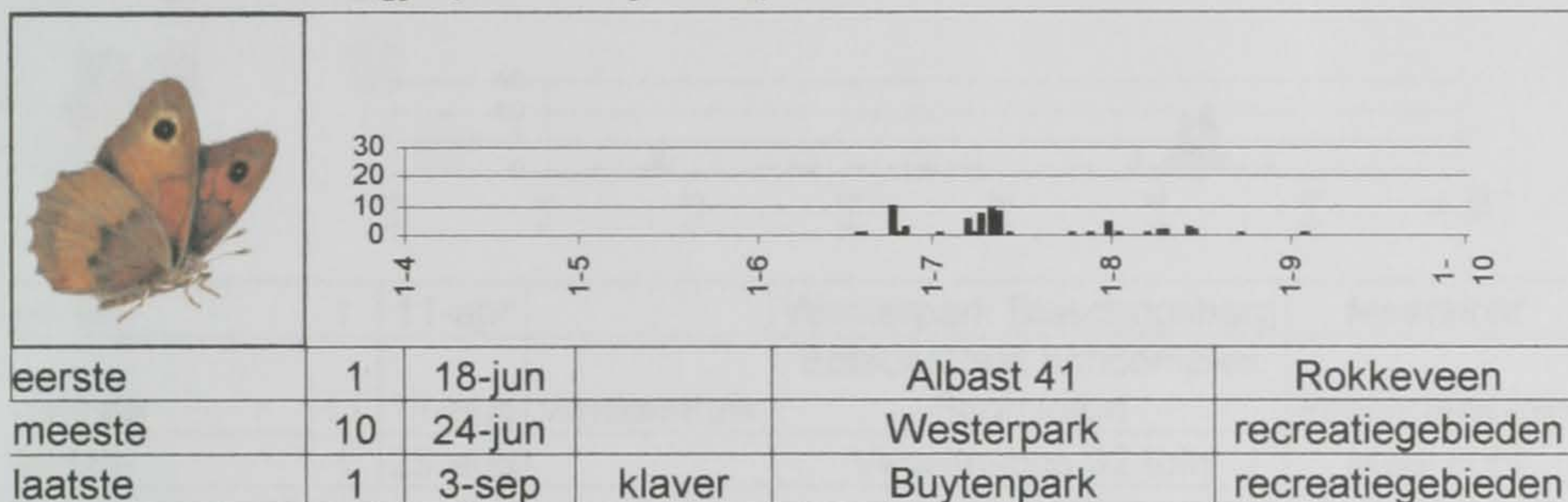
De eerste generatie is meestal veel zwakker dan de tweede generatie. Dit blijkt goed uit de grafiek.

50
waarnemingen
van het bruin
blauwtje door
Van Wely
(2002)

De eerste generatie onzichtbaar, de tweede in augustus weinig talrijk.

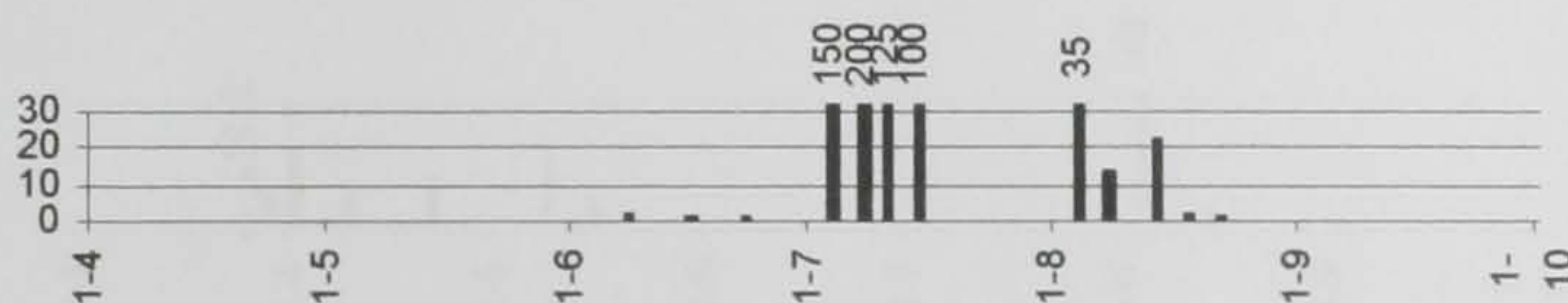
7.7. Bruin zandoogje (*mairiola jurtina*)

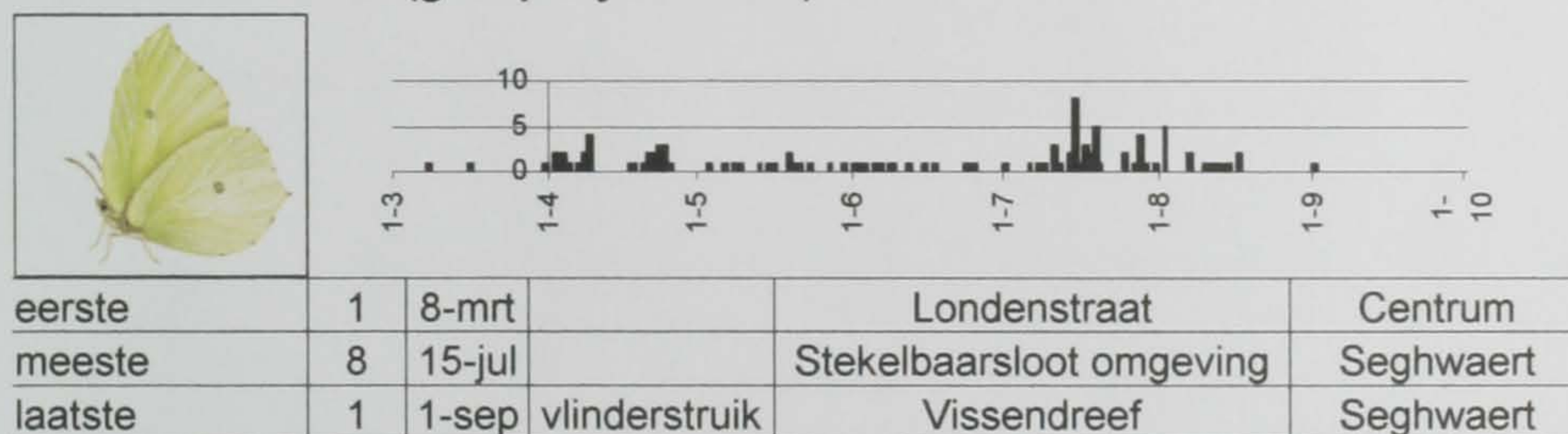
van 84 waarnemingen

De hoogste aantallen vallen geheel volgens verwachting eind juni – half juli. De aantallen lopen in augustus sterk terug:

653
waarnemingen
van het bruin
zandoogje
door Van Wely
(2002)

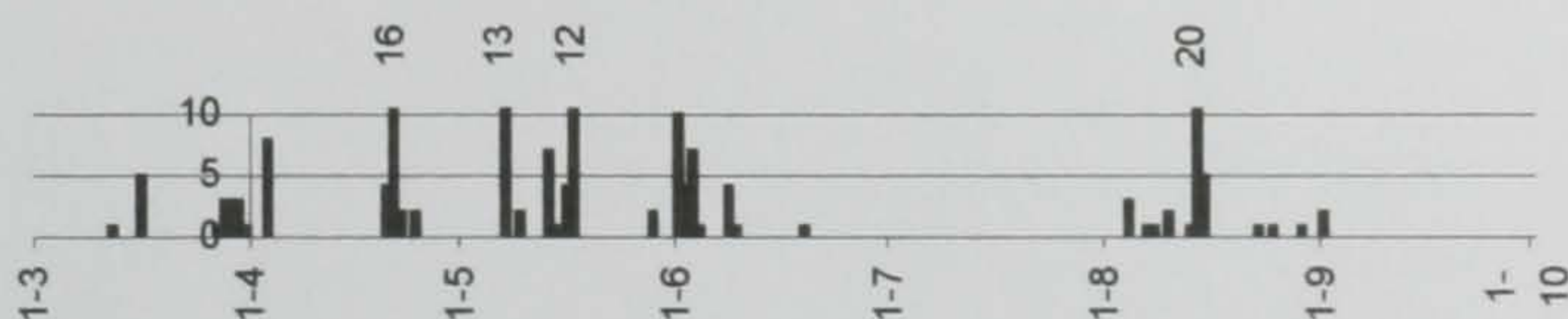
7.8. Citroenvlinder (*gonepteryx rhammi*)

van 165 waarnemingen

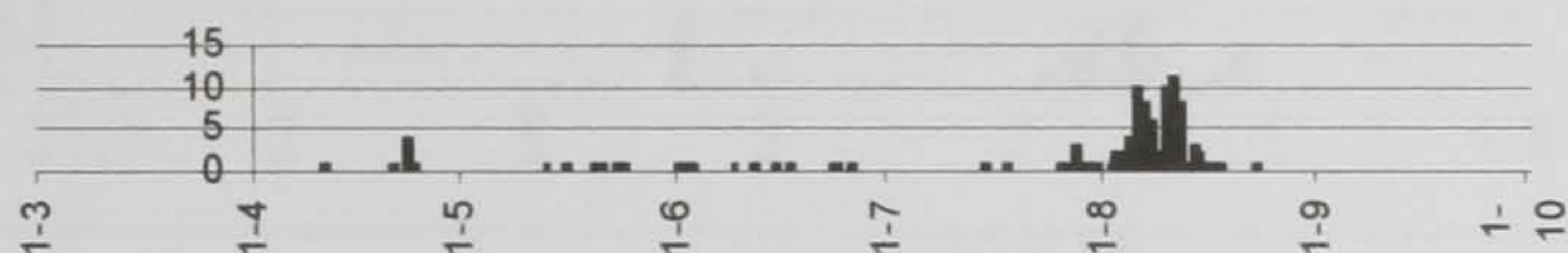
De dooropende grafiek is te verklaren doordat een enkel oud exemplaar nog lang blijft doorvliegen, terwijl de eerste exemplaren van de nieuwe generatie al in juli beginnen te vliegen.

156
waarnemingen
van de
citroenvlinder
door Van Wely
(2002)

Overwinteraars het talrijkst half april-half mei, verse dieren half augustus het talrijkst.

7.9. Dagpauwoog (inachis io)

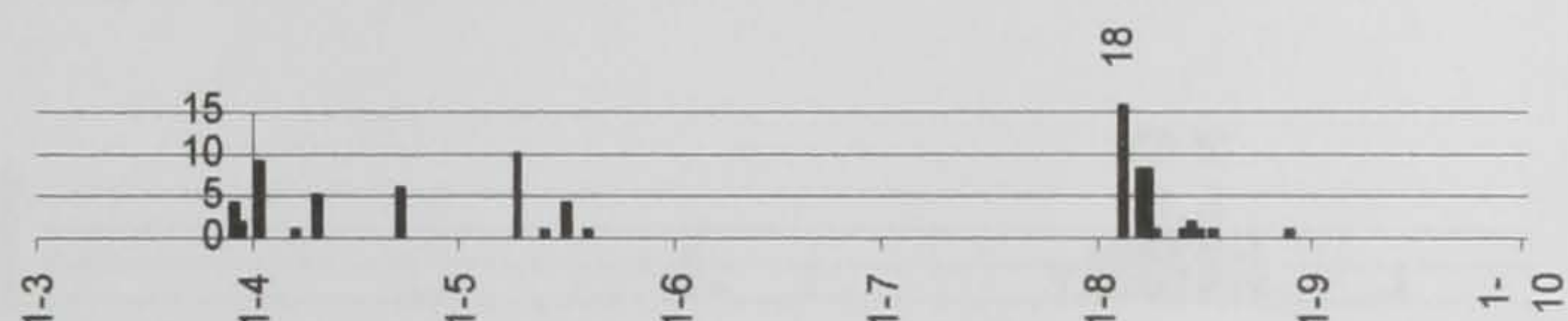

eerste	1	11-apr		Westerpark Bisschopsberg	Meerzicht
meeste	11	11-aug	vlinderstruik	Edisonstraat tuincomplex Seghwaert	industrieterrein
laatste	1	23-aug		Vegelinsbos 32 tuin	Meerzicht

van 146 waarnemingen

De generaties zijn duidelijk gescheiden. Hier is bovendien te zien dat de soort vroeg in diapause gaat.

84
waarnemingen
van de
dagpauwoog
door Van Wely
(2002)

Overwinteraars viegen vanaf eind maart tot ver in mei. Verse dieren vliegen kort: eind juli tot half augustus.

7.10. Distelvlinder (*vanessa cardui*)

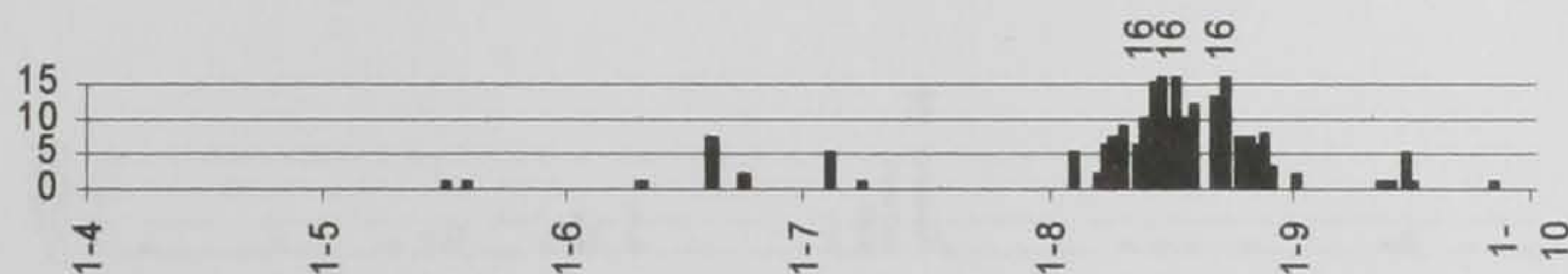

eerste	1	30-mei	akelei	Irenelaan 10 achtertuint	Dorp
meeste	10	19-jun		Benthuizerplas oevers	Noordhove
	10	15-aug	distel	Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	3	29-aug	Verbena bonariensis	tuin Ibsenzijde 17	De Leyens

van 157 waarnemingen

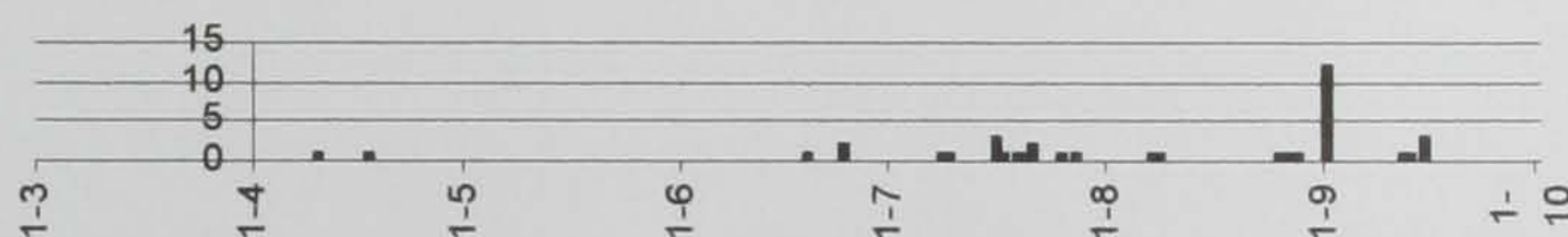
De eerste piek in half juni is afkomstig van migranten. De piek van de eerste generatie valt in half augustus.

213
waarnemingen
van de
distelvlinder
door Van Wely
(2002)

Migratie zwak in mei, sterk na half juni, nakomelingen eerste generatie talrijk in augustus, tweede generatie zwak na half september.

7.11. Gehakkelde aurelia (*poligona c-album*)

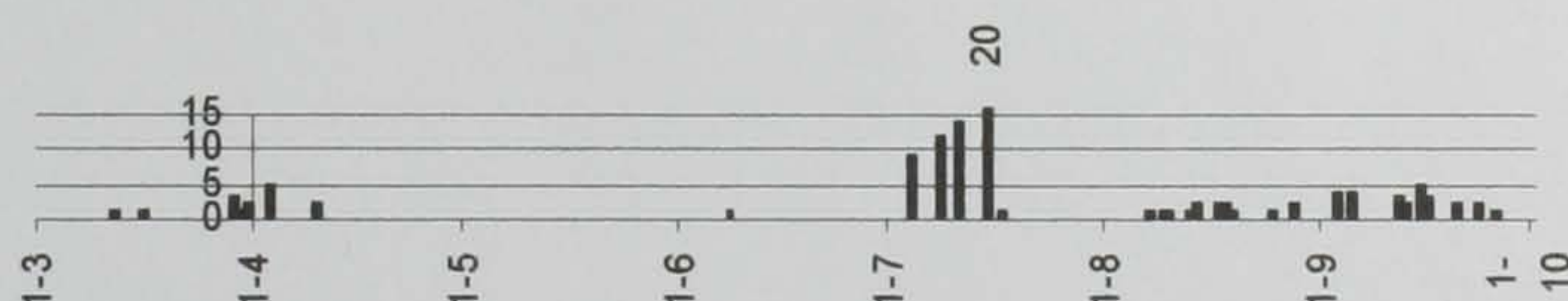

eerste	1	10-apr		Edisonstraat tuincomplex Seghwaert	Industriegebied
meeste	12	1-sep	sedum	Stekelbaarssloot 35 tuin	Seghwaert
laatste	3	15-sep	klimop	Violiervaat	Seghwaert

van 43 waarnemingen

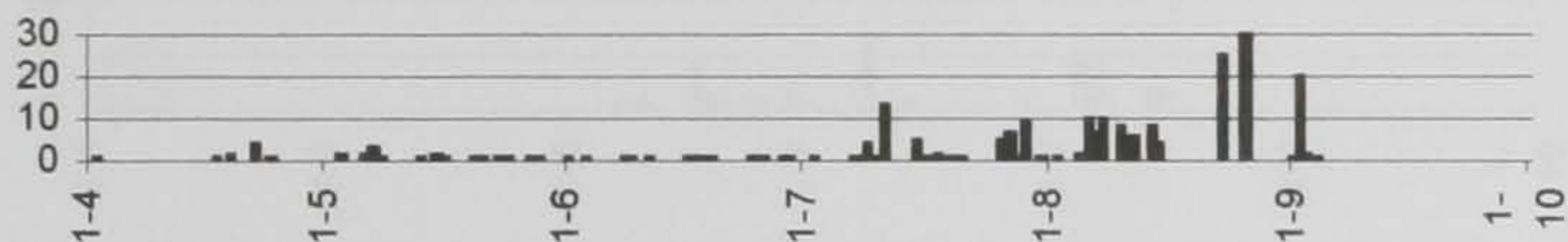
De tweede generatie vliegt vanaf eind augustus.

112
waarnemingen
van de
gehakkelde
aurelia door
Van Wely
(2002)

Eerste generatie opvallend, tweede vanaf eind augustus overwintert.

7.12. Groot koolwitje (*pieris brassicae*)

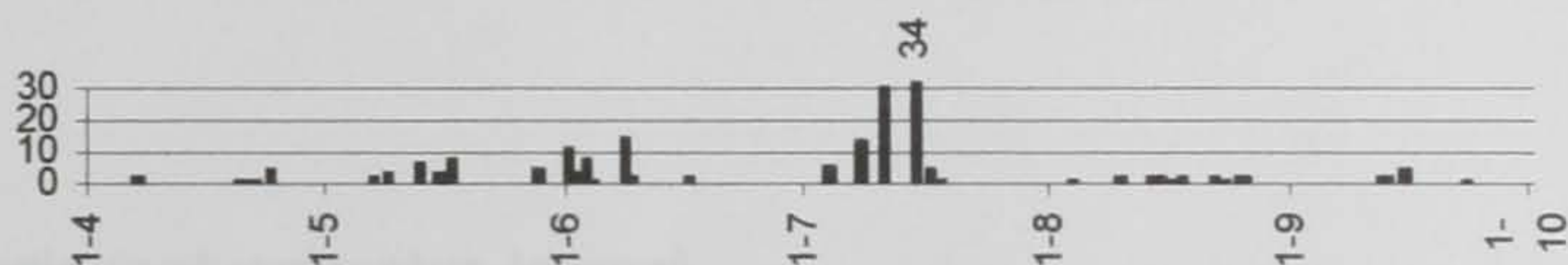

eerste	1	2-apr	hyacint	Hoekerkade 47 tuin	De Leyens
meeste	13	11 juli	Distel, brandnetel	Buytenpark	recreatiegebieden
	30	26-aug		Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	1	4-sep		v. Nispenpad	Palenstein

van 265 waarnemingen

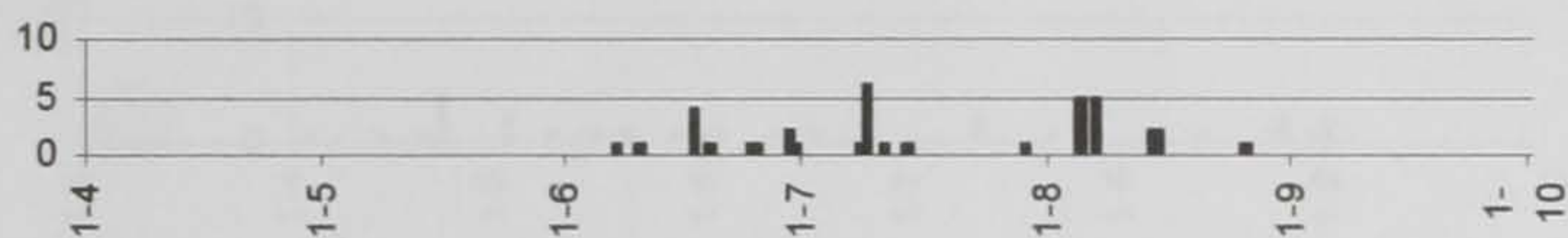
Op 11 juli is een eerste piek waargenomen. Dat is overeenkomstig de verwachting. De latere pieken zijn dubieus. Van Wely zag op 26 augustus in het Buytenpark hooguit een enkel exemplaar.

197
waarnemingen
van het groot
koolwitje door
Van Wely
(2002)

Eerste generatie niet zo talrijk, tweede half juli talrijk, piekt niet eind augustus, wel zwakke derde generatie half september.

7.13. Hooibeestje (*coenonympha pamphilus*)

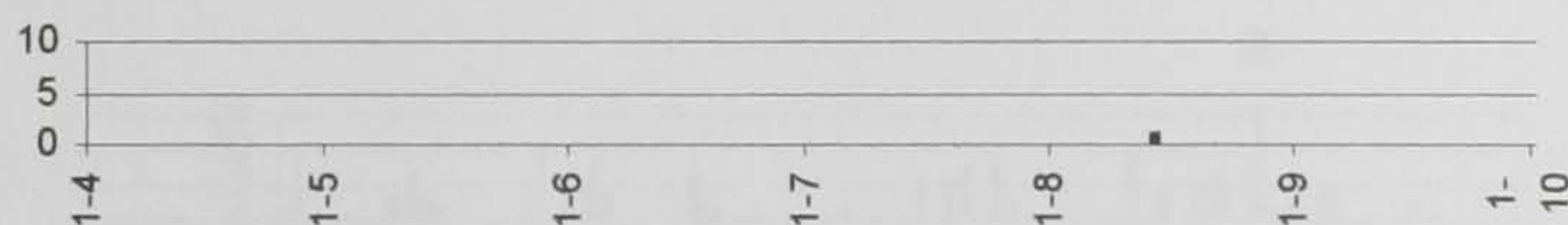

eerste	1	7-jun		Vogeldreef 46 tuin	Seghwaert
meeste	6	9-jul	gras	Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	1	26-aug	gras	Buytenpark	recreatiegebieden

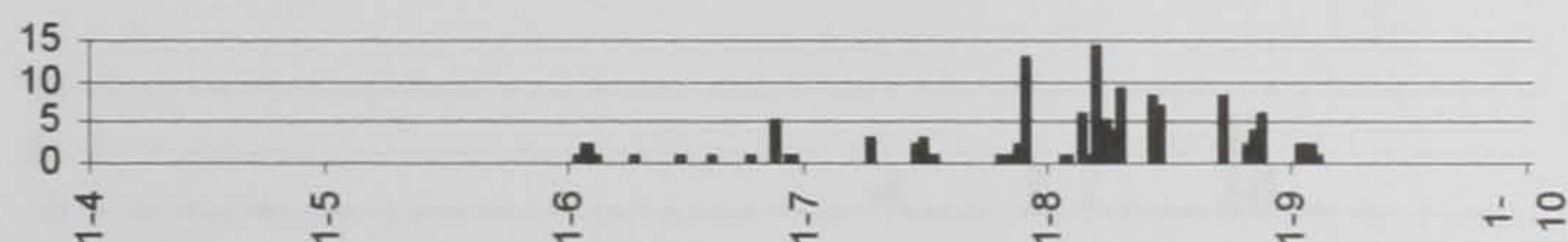
van 45 waarnemingen

Alle waarnemingen zijn onwaarschijnlijk. Het hooibeestje is in Zoetermeer vrijwel uitgestorven, Van Wely doet slechts één waarneming.

1 waarneming
van het
hooibeestje
door Van Wely
(2002)

7.14. Icarusblauwtje (*polyommatus icarus*)

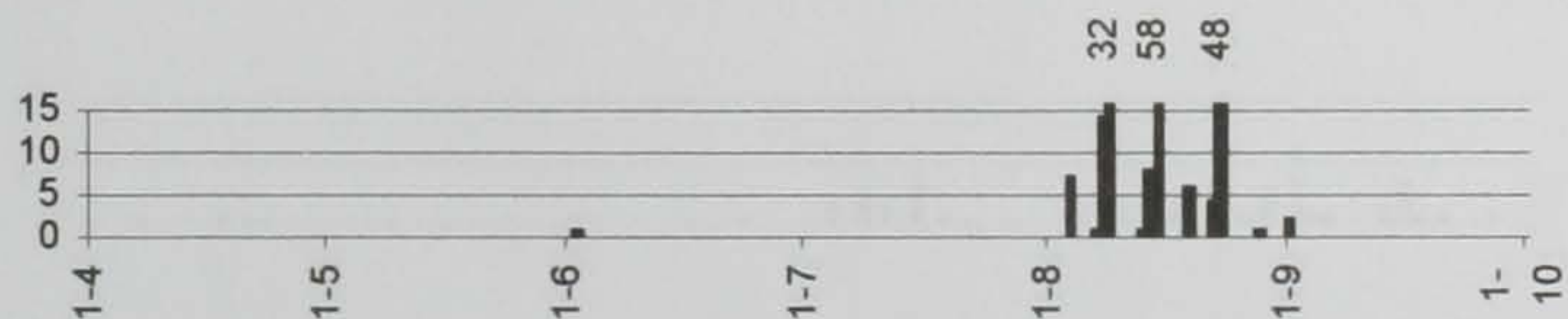

eerste	1	2-jun	gras	Buytenpark	recreatiegebieden
meeste	14	7-aug	distel, gras, klaver	Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	1	4-sep	jacobskruiskruid	Buytenpark	recreatiegebieden

van 211 waarnemingen

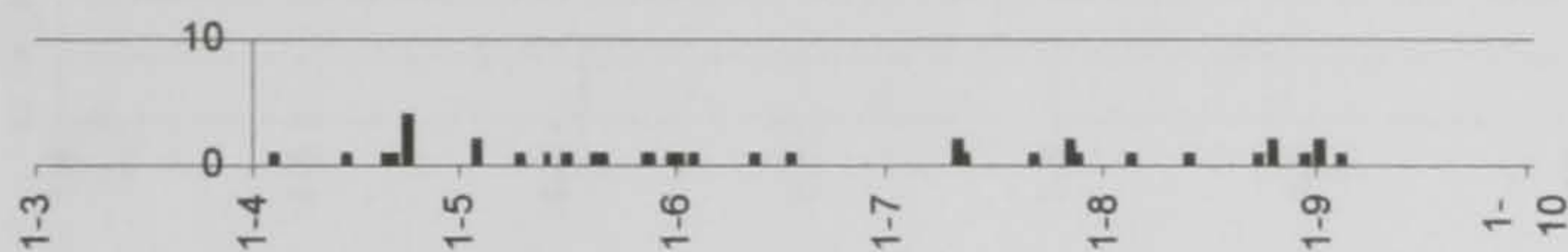
Hier is de eerste generatie in juni en de tweede rond augustus duidelijk te herkennen. De waarnemingen in half juni en in tuinen zijn echter dubieus. Zij hebben mogelijk betrekking op het boomblauwtje.

183
waarnemingen
van het
icarusblauwtje
door Van Wely
(2002)

Eerste generatie zeer zwak, tweede generatie talrijk.

7.15. Klein geaderd witje (*pieris napi*)

eerste	1	4-apr		Zegwaartseweg	Seghwaert
meeste	4	23-apr		Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	1	4-sep	brandnetel	Buytenpark	recreatiegebieden

van 44 waarnemingen

Deze waarnemingen vallen binnen de verwachting. Deze grafiek geeft echter duidelijk aan dat het om incidentele waarnemingen gaat. Meer systematische waarnemingen geven een meer continu verloop.

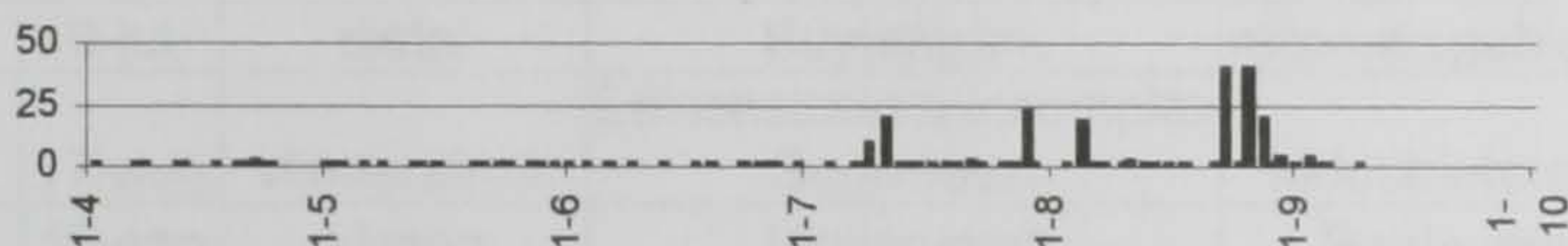
418

waarnemingen
van het klein
geaderd witje
door Van Wely
(2002)

Derde generatie eind augustus het talrijkst.

7.16. Klein koolwitje (*pieris rapae*)

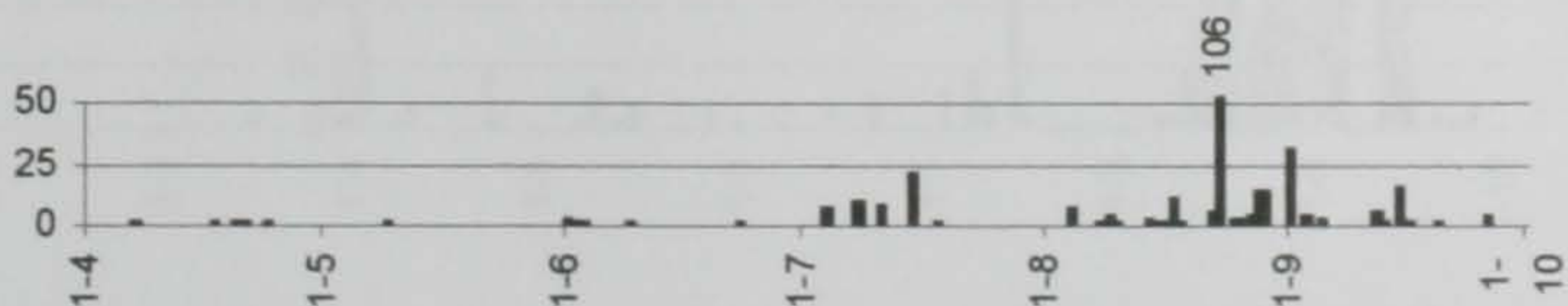
eerste	1	2-apr		Violiervaart	Seghwaert
	40	23-aug		Buytenpark	recreatiegebieden
meeste	40	26-aug		Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	1	9-sep		Fivelingo 70 tuin	Meerzicht

van 354 waarnemingen

De eerste en tweede generaties zijn vaak zwak. De derde generatie is vaak talrijk met een piek vanaf half augustus. Deze grafiek is dus volgens verwachting.

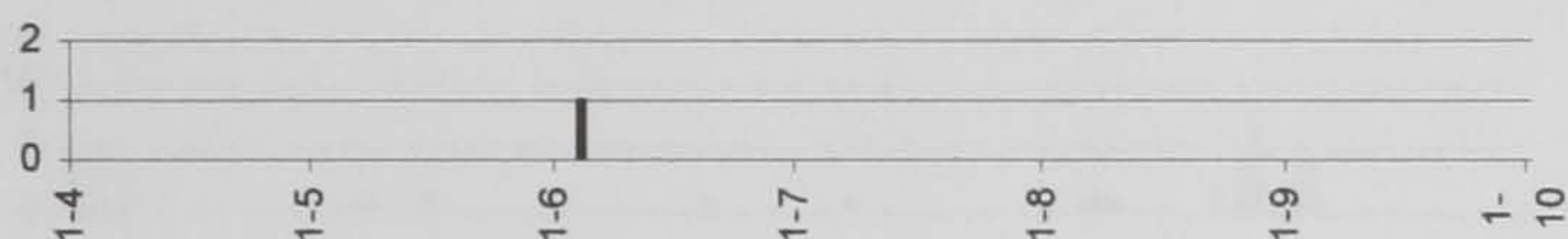
323

waarnemingen
van het klein
koolwitje door
Van Wely
(2002)

Eerste en tweede generatie zwak, derde zeer talrijk eind augustus.

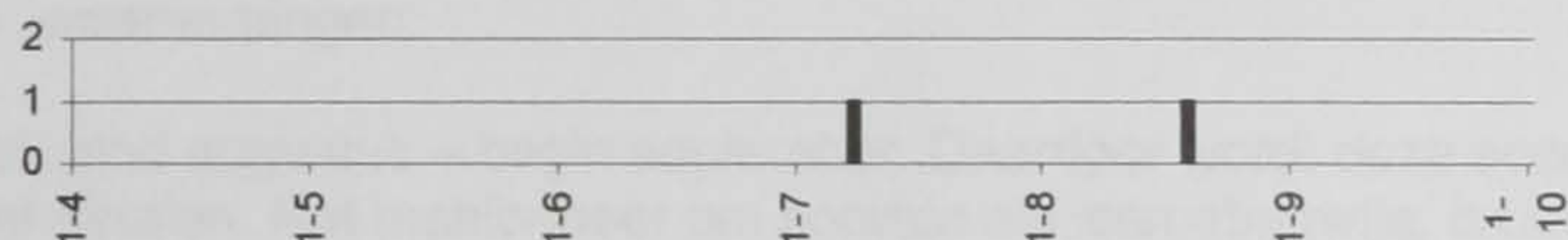
7.17. Kleine parelmoervlinder (*issora lathonia*)

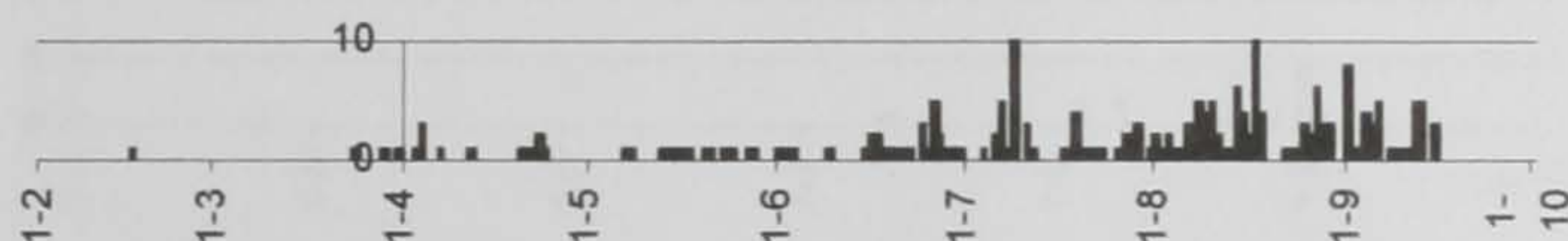
waarnemingen	1	4-jun	violen	Bananengaaarde 37 tuin	Seghwaert
--------------	---	-------	--------	------------------------	-----------

De kleine parelmoervlinder is een zeldzame migrant in Zoetermeer.

2 waarnemingen van de kleine parelmoervlinder door Van Wely (2002)

7.18. Kleine vos (*aglais urticae*)

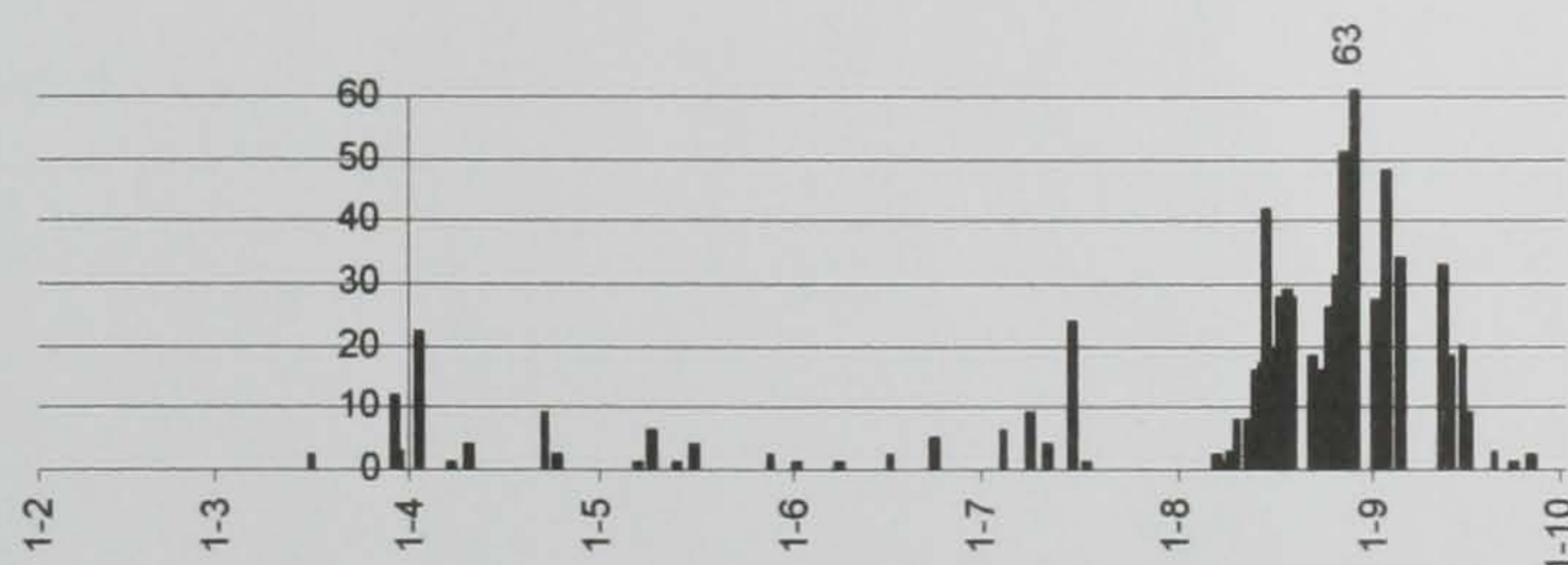

eerste	1	16-feb		Turfberg 24 tuin	Meerzicht
	10	9-jul	distel	Buytenpark	recreatiegebieden
meeste	10	17-aug	vlinderstruik	Edisonstraat tuincomplex	industrieterrein
laatste	3	15-sep	klimop	Violiervaart	Seghwaert

van 381 waarnemingen

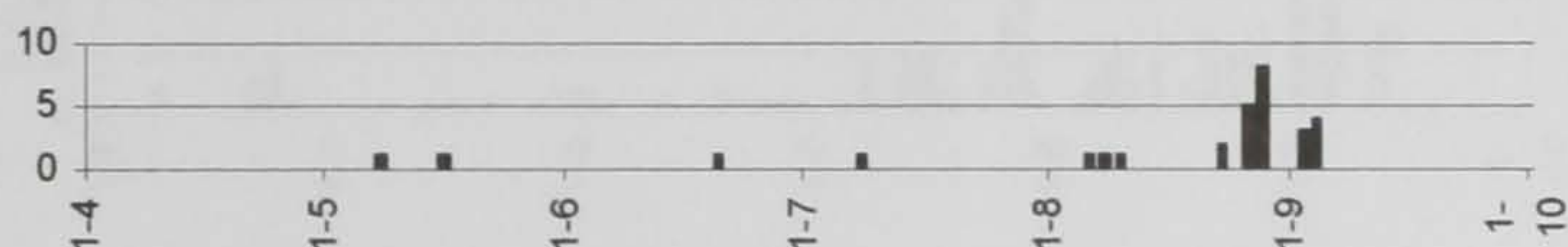
Uit deze grafiek blijkt dat ook de eerste generatie veel vloog. Dat is opvallend.

769 waarnemingen van de kleine vos door Van Wely (2002)

Overwinteraarspiek begin april, eerste generatie redelijk, tweede talrijk.

7.19. Kleine vuurvlinder (lycaera phlaeas)

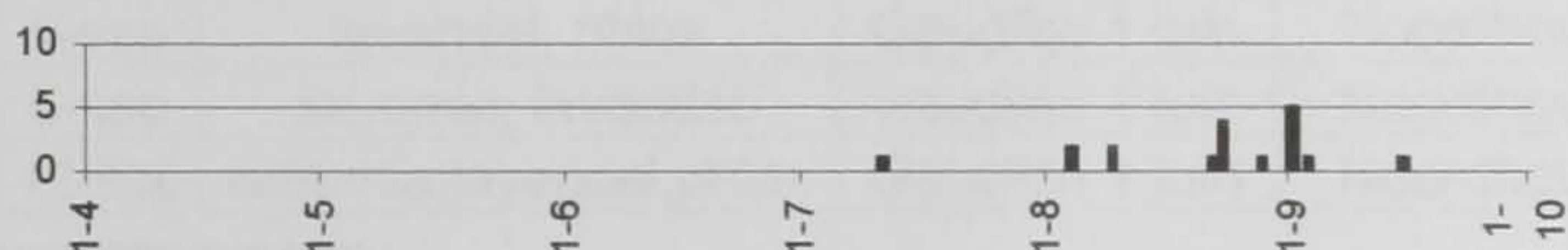

eerste	1	20-jun	muurleeuwenbek	Westerpark Natuurtoin	recreatiegebieden
meeste	8	28-aug	jacobskruiskruid	Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	4	4-sep	jacobskruiskruid	Buytenpark	recreatiegebieden

van 43 waarnemingen

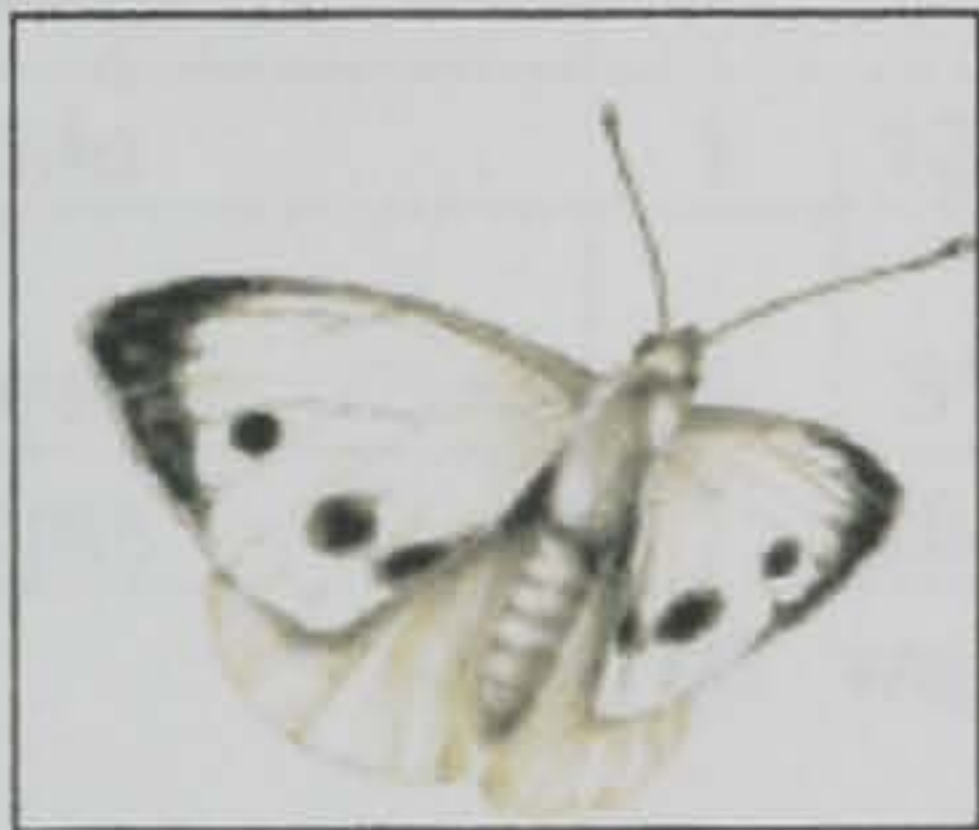
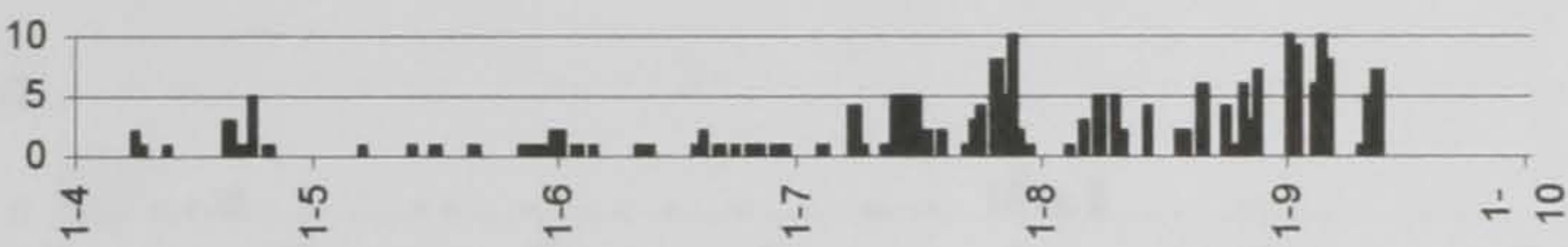
Deze soort piekt vaak eind augustus – begin september. Daardoor wordt deze soort altijd de dupe van het maaien. Het maaibeheer om soorten als icarusbauwtje, bruin blauwtje, zwartsprietdikkopje en de argusvlinder te sparen, is gericht op de eerste keer maaien in de derde week van juni en de tweede keer maaien eind augustus – begin september.

18
waarnemingen
van kleine
vuurvlinder
door Van Wely
(2002)

Eerste generatie onzichtbaar, tweede zeer zwak, derde beter vanaf half augustus tot begin september.

7.20. Koolwitje

groot koolwitje

klein koolwitje

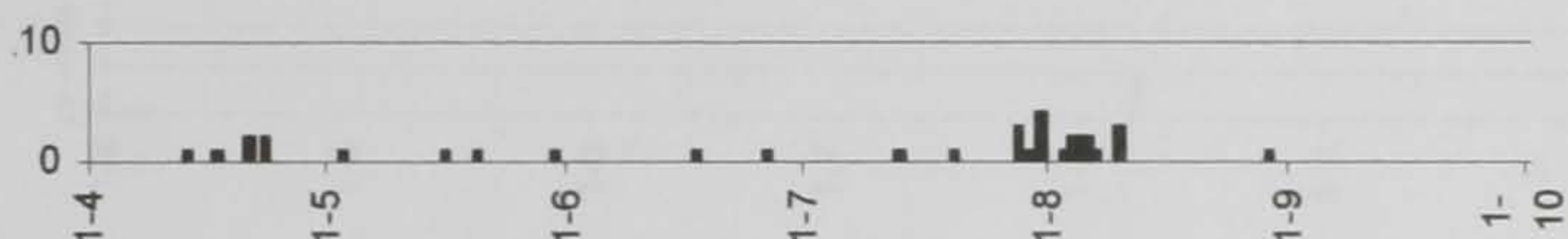
klein geaderd witje

				fietspad richting Den Haag (voorbij Mandelabrug	
eerste	2	8-apr			Meerzicht
meeste	10	28-jul	lavendel	Elia Kazanstrook 4 in de tuin	de Leyens
	10	1-sep	lavendel, phlox	Gaudilijn 1 tuin	Noordhove
	10	5-sep	skimmia, lavendel	Gaudilijn 1 tuin	Noordhove
laatste	7	12-sep	skimmia, lavendel, phlox	Gaudilijn 1 tuin	Noordhove

van 256 waarnemingen

Wat de waarnemers als koolwitje hebben opgegeven is een verzameling van 2, mogelijk 3 soorten witjes.

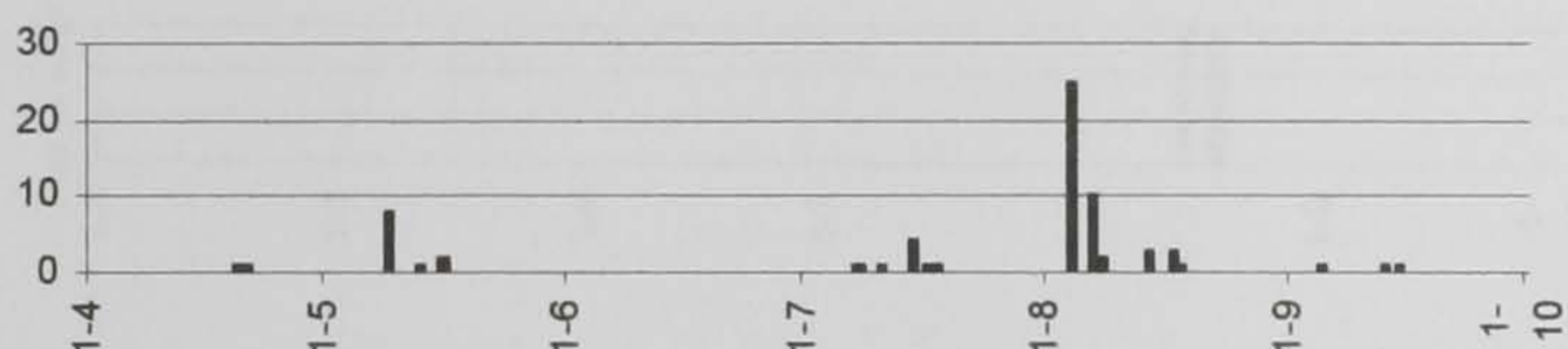
7.21. Landkaartje (*araschinia lerana*)

eerste	1	13-apr		Edelsteenlaan	Rokkeveen
meeste	4	31-jul	koninginne- kruid	Noord-Aa Prielenbos	recreatiegebieden
laatste	1	29-aug	sedum	Stekelbaarssloot 35 tuin	Seghwaert

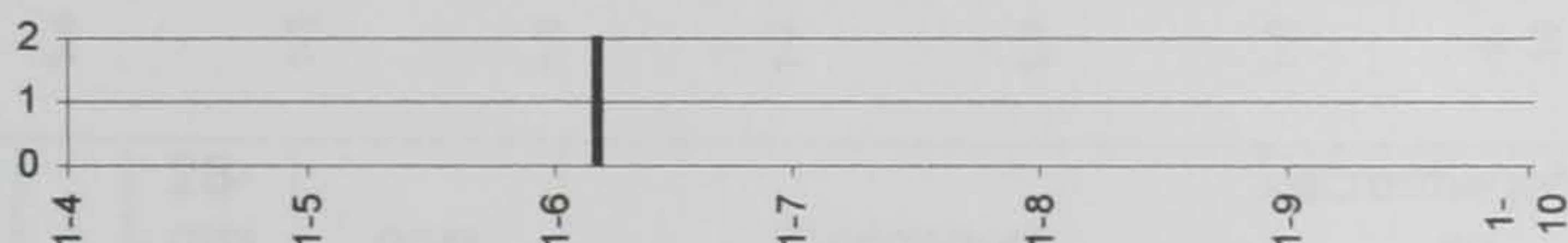
van 43 waarnemingen

68
waarnemingen
van het
landkaartje
door Van Wely
(2002)

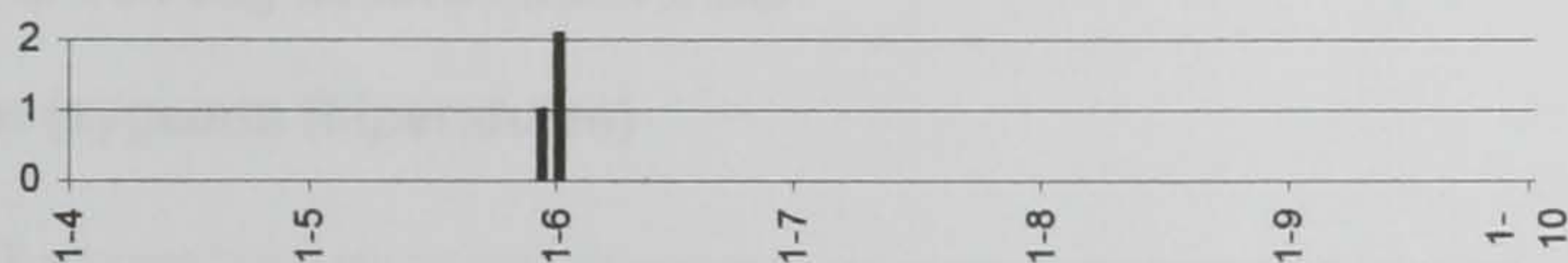
Eerste generatie zeer duidelijk gescheiden van tweede generatie. Groei dieren half september: mogelijk een derde generatie.

7.22. Lindepijstaart (*mimas tiliae*)

waarnemingen	2	6-jun		Schansbos schuurmuur	Meerzicht
--------------	---	-------	--	----------------------	-----------

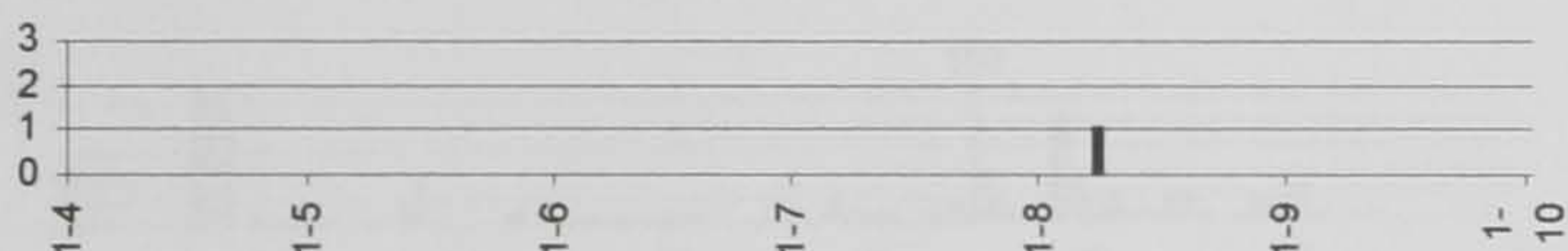
7.23. Muntvlinder (*pyrausta aurata*)

eerste	1	30- mei	conifeer	Niemeyerruimte 38 tuin	Noordhove
laatste	4	1-jun	munt	Niemeyerruimte 38 tuin	Noordhove

van 5 waarnemingen

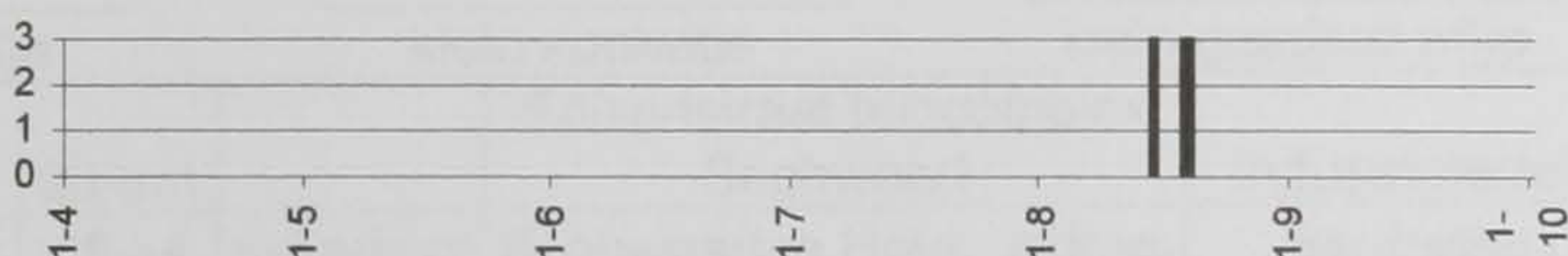
7.24. Oranje luzernevlinder (*colias croceus*)

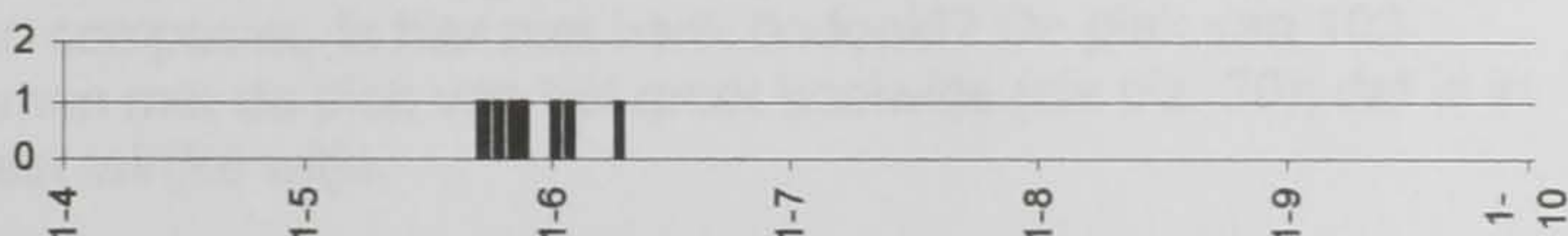
eerste	1	8-aug		Buytenpark	recreatiegebied en
laatste	1	8-aug		Buytenpark	recreatiegebied en

van 2 waarnemingen

6
waarnemingen
van de oranje
luzernevlinder
door Van Wely
(2002)
Schaarse trekvlinder in augustus.

7.25. St jacobsvlinder (*tyria jacobaeae*)

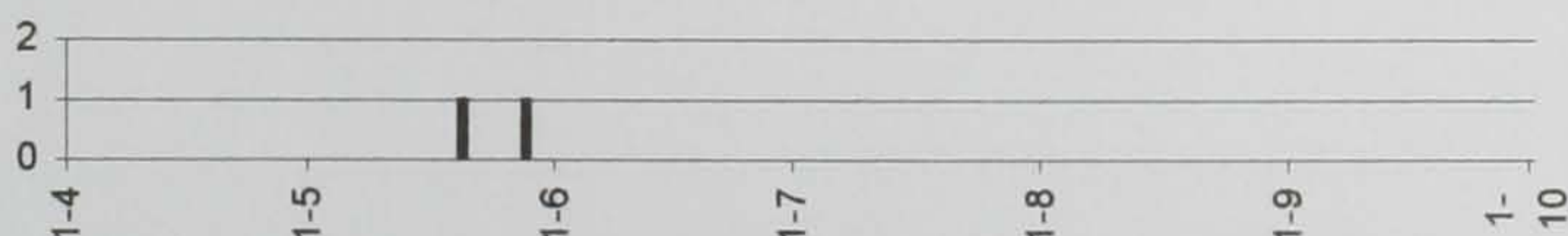

eerste	1	23-mei	gras	Buytenpark	recreatiegebied en
laatste	1	9-jun	gras	Buytenpark	recreatiegebied en

van 8 waarnemingen

De st jacobsvlinder is een dag-actieve nachtvlinder.

7.26. St jansvlinder (*zygaena filipendulae*)

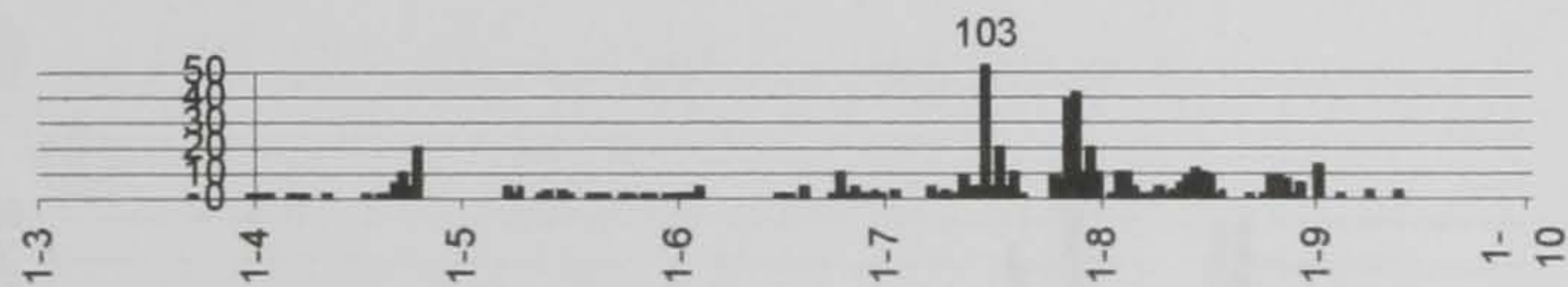

eerste	1	20-mei		Buytenpark	De Leyens
laatste	1	28-mei		Westerpark bij natuurtuin	recreatiegebieden

van 2 waarnemingen

De st jansvlinder vliegt niet in de aangegeven tijd. Het betreft hier vrijwel zeker de st jacobsvlinder.

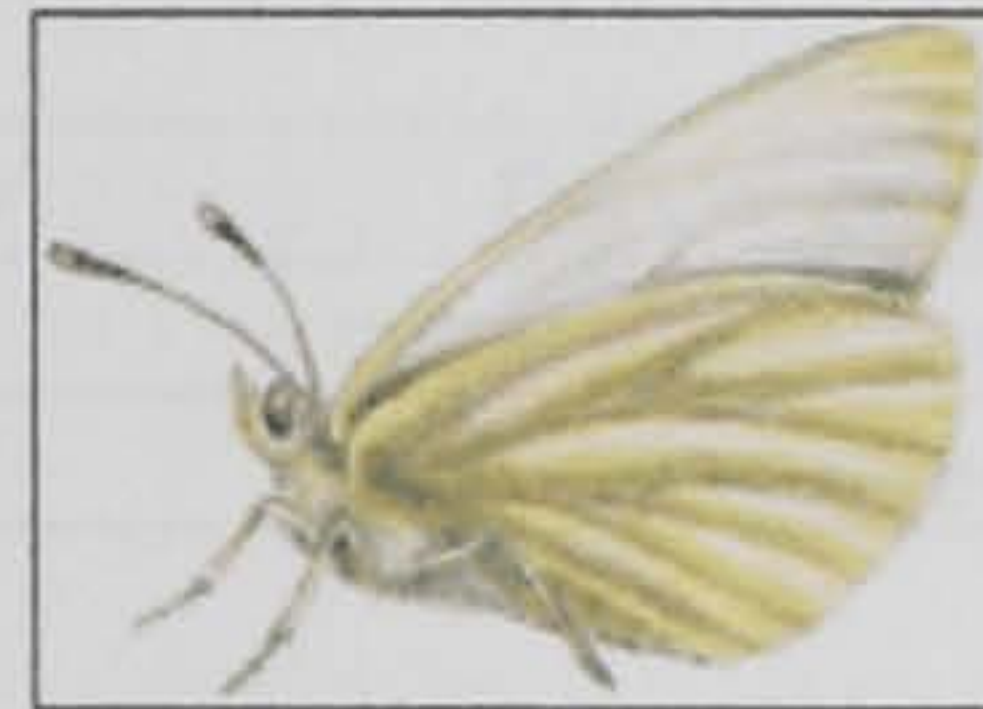
7.27. Witje

groot koolwitje

klein koolwitje

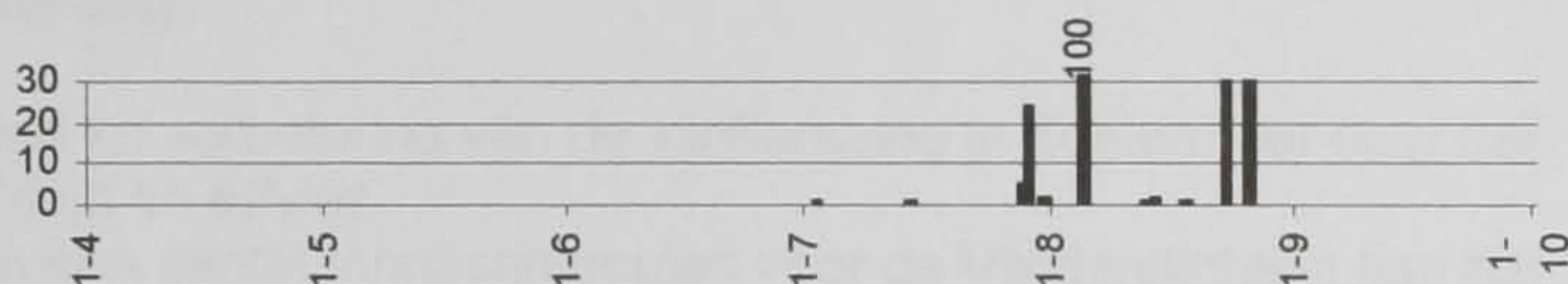
klein geaderd witje

eerste	1	23-mrt		Edisonstraat tuincomplex Seghwaert	Industrieterrein
meeste	103	15-jul	akkerkool	Seghwaartse Hout, akkers	Seghwaert
	41	28-jul		Noord Aa gebied	recreatiegebieden
laatste	3	12-sep		Ibsenzijde 17 tuin	De Leyens

van 833 waarnemingen

Onder deze categorie zijn 3 soorten tegelijk waargenomen. De akkerkool bestaat wel, maar dat is een composiet. Is hier niet herik bedoeld? De piek van 103 exemplaren valt samen met de piek van het groot koolwitje (zie blz. 20); dat is in ieder geval het meest talrijke witje.

7.28. Zwartsprietdikkopje (*thymelicus lineola*)

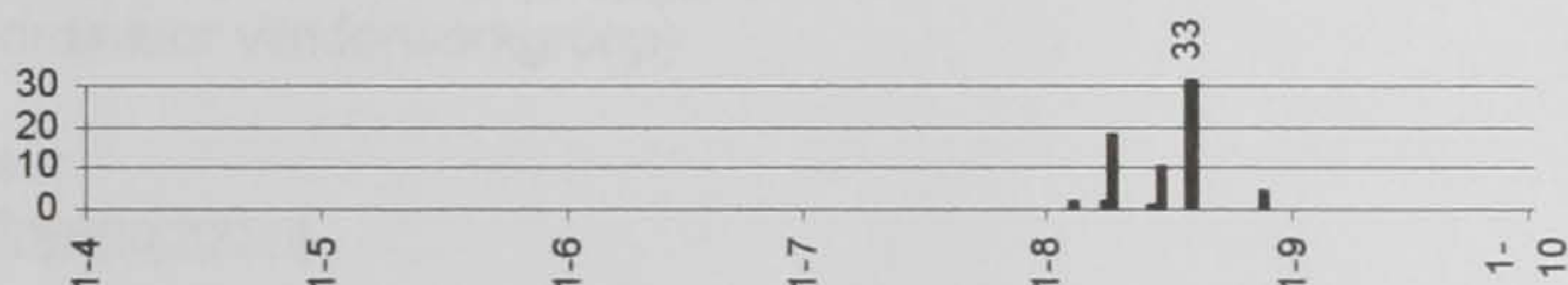

eerste	1	2-jul		Hamletschouw	De Leyens
meeste	100	5-aug		Buytenpark	recreatiegebieden
laatste	30	26-aug		Buytenpark	recreatiegebieden

van 199 waarnemingen

In deze grafiek zijn vliegtijd en piek volgens verwachting. Het zwartsprietdikkopje begint eind juni te vliegen.

70 waarneming
van het
zwartsprietdikkopje
door Van Wely
(2002)

In augustus het talrijkst.

7.29. Conclusie

De publiekswaarnemingen lijken behoudens enkele dubieuze gevallen redelijk goed. Wanneer men de waarnemingen op plaatsen waar veel dubieuze waarnemingen zijn gedaan ook buiten beschouwing zou laten, zouden de resultaten misschien nog betrouwbaarder worden.

Van Wely beschikt over een betrouwbare tijdreeks voor Zoetermeer die zich over tientallen jaren uitstrekt. Wanneer deze op dezelfde wijze zou worden uitgewerkt, zou een verklaring van fluctuaties in de vlinderstand binnen bereik liggen. Volgens Van Wely zijn daarin continentale weersomstandigheden en lokaal beheer belangrijke factoren. Wanneer zulke factoren over meer jaren in beschouwing worden betrokken, zou ook de invloed van stedenbouwkundige veranderingen kunnen worden aangewezen (zie bijvoorbeeld Kwartaalblad 17, artikel 11 Het verloren bos aan de Noord-AA).

Naar schatting heeft Van Wely op zijn bijna dagelijkse tochten dit jaar 10 000 waarnemingen van insecten (bijvoorbeeld zweefvliegen) beschikbaar. Met de talloze andere waarnemingen (vogels, planten enz.), gedurende vele jaren volgehouden, is er sprake van een lokaal ecologisch archief dat om ontsluiting vraagt.

BUITEN DE VERENIGING

8. Herhaalde oproep: Doe mee met de Zoetermeerse Vlinderwerkgroep

Doelstelling: Behoud en verbetering van de vlinderstand in Zoetermeer door het geven van voorlichting en advies.

Door het lopen van een aantal monitoringroutes voor de Vlinderstichting kan het verloop van de dagvlinders in de gaten gehouden worden.

Een monitoringroute bestaat uit meestal 20 stukjes van 50 meter lengte, waarbij op een afstand van 2,5 meter links en rechts de vlinders geteld worden. Dit gebeurt wekelijks bij mooi weer van april tot oktober. Er zijn 2 monitoringroutes in het Buytenpark en 1 in het Westerpark.

We bespreken met de beheerders de eventueel te nemen maatregelen om de vlinderstand te verbeteren.

Ook al weet je nog niets van vlinders (we zijn immers allemaal zo begonnen) en vind je het leuk om mee te doen, dan kan je je opgeven bij:

Anja van Beek (coördinator vlinderwerkgroep)

Turfberg 16

2716 LT Zoetermeer

e-mail: famvbeek@wanadoo.nl

9. SNP-nieuws

Tilly Kester

9.1. Oplevering Noordhovense en Benthuizerplas op maandag 15 juli j.l.

Na jaren van plannenmakerij is het Noordelijk Plassengebied dit voorjaar voltooid. In een speciaal voor dat doel opgezette tent aan het Marotplan werd het opleveringsfeestje gevierd op maandagavond 15 juli.

De wethouders Ton Roerig en Frans-Willem van Gils hielden een toespraak en mochten de openingshandeling verrichten, te weten het in elkaar schroeven van een bank.

Marcel van der Tol krijgt van wethouder van Gils de brochure 'Kom mee naar buiten' aangeboden

De geplande natuurrijke natte zone die de overgang van de stad naar het groene hart vormt is eindelijk ingericht. Het woord is nu aan de natuur zelf. Tevens is met deze zone een belangrijke schakel in de provinciaal ecologische hoofdstructuur van Zuid-Holland gerealiseerd. De zone, Bentwoud, Noord-Aa, Duivevoorde kent in Zoetermeer twee zogenaamde natuurstergebieden: het Prielenbos e.o. en de Benthuiserplas. Natuurstergebieden, worden m.i.v. dit jaar elke vijf jaar gemonitored door een ecologisch onderzoeksbureau. Dit gebeurt volgens een vaste strategie waarbij het accent ligt op specifieke diergroepen en de vegetatie. Vergelijking van de resultaten in de tijd maakt de ontwikkeling van natuurwaarden zichtbaar en biedt de mogelijkheid om bij te kunnen sturen in beheer en/of beleid.

Dit jaar heeft StEA (Stichting Ecologisch Advies) het eerste onderzoek in de Benthuiserplas voor haar z'n rekening genomen. We zijn benieuwd naar de resultaten van deze "nulmeting".

Marcel van der Tol, voorzitter van de Zoetermeerse vogelwerkgroep ging in zijn toespraak uitgebreid in op de vogelstand in het plassen gebied in wording. Het eerste broedseizoen in de Benthuiserplas zit er al weer op met broedgevallen van pioniervogels als kleine plevier kluut en visdief. Deze vogels hebben de officiële ingebruikname niet afgewacht. Maar ook de rest van het plassen gebied wordt door de vogelaars scherp in de gaten gehouden. Liefst 58 verschillende vogelsoorten zijn er de afgelopen jaren "gespot". Bijzondere broedgevallen waren b.v. die van de grote karekiet en de blauwborst. Een ander opmerkelijk feit is volgens Marcel het onevenredig groot aantal kemphanen dat op het hoogtepunt van het broedseizoen de Noordhovensse plas aandeed.

Na het binnengebeuren bestond de mogelijkheid tot het maken van een wandeltocht in het gebied onder leiding van een gids. Het was een prachtige avond dus de animo

hiervoor was groot. Na terugkomst bij de tent bestond de mogelijkheid om nog wat na te praten onder het genot van de nodige versnaperingen.

9.2. Vlinderbewonersproject "Natuur in beeld" groot succes!

Dit project is op 15 september j.l. afgesloten en heeft een kleine 7000 waarnemingen opgeleverd. Nu al wordt gesproken van een groot succes. Peter en Taeke bespreken elders in dit blad de resultaten.

Op 9 oktober heeft in het CKC (Centrum voor kunst en cultuur) een grote afsluitingsmanifestatie plaatsgevonden. In het volgende nummer van dit blad komen we hier op terug.

9.3. Natuur aan de van Leeuwenhoeklaan

Het natuuronderzoek op de locatie van Leeuwenhoeklaan is afgerond.

"Natuurbalans", het bureau uit Nijmegen dat het onderzoek heeft uitgevoerd heeft de resultaten in een rapport samengevat dat volgende maand beschikbaar komt. Hier alvast een voorproefje:

50 broedvogelsoorten zijn aangetroffen in het gebied waaronder holenduif, grote bonte specht, bosrietzanger, kleine karekiet, spotvogel, zwartkop, fitis, tjiftjaf en boomkruiper.

In de natte sfeer viel op dat de meest oostelijk gelegen locatie rijk is aan vissoorten. Opvallend waren kleine modderkruiper, kroeskarper en zeelt. De vangsten van met name jonge vis geven aan dat deze locatie dienst doet als eileg- en opgroeiplaats en als zodanig een belangrijke rol speelt in de levenscyclus van zoetwatervissen in het onderzoeksgebied.

Naar dagvlinders en libellen is gekeken op 30 augustus 2001, 1 juni 2002 en 16 juli 2002. Wat de dagvlinders betreft leverde het onderzoek weinig verrassends op, de libellen en waterjuffers daarentegen zorgden in zoverre voor een verrassing dat de hoeveelheid roodoogjuffers (grote en kleine) de hoeveelheid lantaarntjes ver overtreft en dat er ook een platbuik werd gesignaleerd!

Van de vleermuizen hadden we, in aanmerking genomen dat het om een gebied gaat met oude gebouwen hoge verwachtingen. Hoewel het gebied wel geschikt geacht wordt voor kraamkolonies van dwergvleermuis en laatvlieger zijn deze niet aangetroffen. De meeste vleermuiswaarnemingen zijn verricht in de oostelijke helft van het gebied. Qua soorten gaat het bijna alleen om dwergvleermuizen.

10. De groeten uit Drenthe We zien ze vliegen

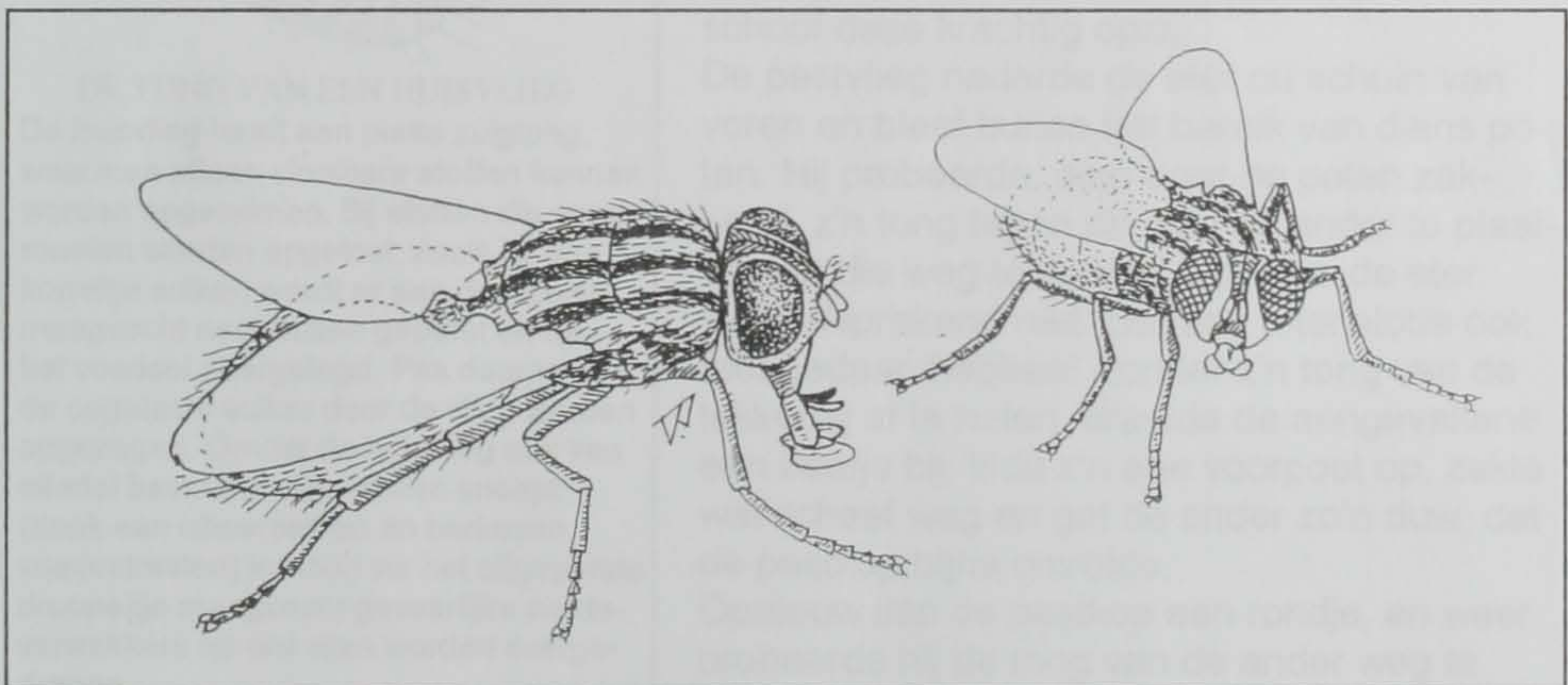
Ben Prins, Vijverlaan 11, 7975 BW Uffelte

*Er is geen mens op aarde, hoe jong of hoe oud ook, die zal kunnen zeggen: een vlieg, wat is dat? Overal komen vliegen voor. Van de ijskoude polen tot in de hete tropen, van de droogste woestijnen tot in de vochtigste regenwouden. Van al die duizenden soorten vliegen heeft er één zich in het voetspoor van de mens over de hele wereld verspreid en komt, waar de mens zich ook bevindt, in grote aantallen voor, soms zelfs met miljarden exemplaren bijeen. Ik bedoel natuurlijk de overbeken-
de huisvlieg. Is er dan over zo'n doodgewone vlieg, die ons bijna het hele jaar door binnenshuis lastig valt, nog iets merkwaardigs te vertellen? O ja zeker!*

Om iets merkwaardigs in de natuur te beleven is het beslist niet noodzakelijk verre reizen te maken. Dat bewijst de onderstaande gebeurtenis, die zich voordeed tijdens het warme eten vlak naast m'n bord.

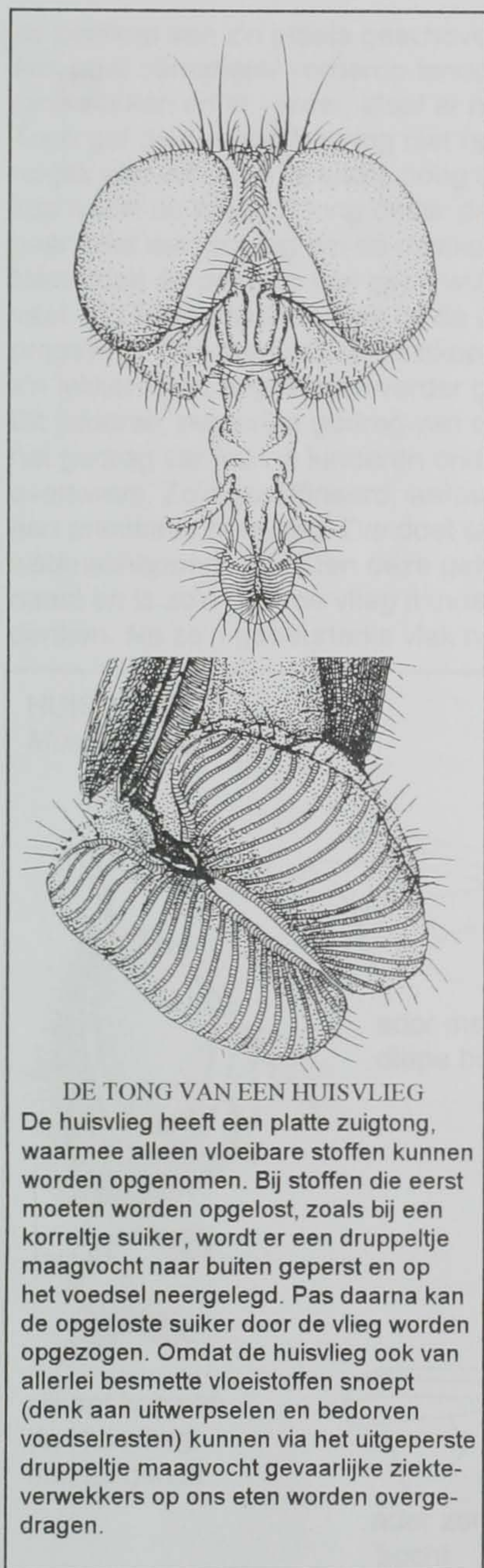
Een Pestkop van een Vlieg

Naast mijn bord zat een vlieg, zo'n doodgewone huisvlieg, grijs en grauw, zoals er op deze aarde miljarden rondvliegen. Vaak zitten die beesten op je hoofd, je knie, je arm, en gedragen zich daar als opdringerige huisdieren. Als je met een snelle, welgemikte klap zo'n lastpost naar de vliegenhemel wil helpen, is het beest je meestal net iets te snel af en sla je jezelf een blauwe plek. Met een vliegenmepper gaat het een stuk beter. Maar dan is het de kunst om met de juiste mepkracht toe te slaan. Ik beheers die kunst niet. Na een geslaagde klap liggen de onderdelen van de vlieg her en der verspreid en kleeft er zowel aan de mepper als aan de plek des onheils een vieze smurrie. Ik weet niet, of u deze situatie herkent. Goed vliegenmepen is dus een kunst en vraagt om vakmanschap. Zo te oordelen naar de vieze vlekken om mij heen, ben ik maar een slechte amateur. Het zij zo.

Een etende huisvlieg wordt tijdens z'n maaltijd lastig gevallen door een andere vlieg

De huisvlieg, waar mijn verhaal mee begint, zat dus naast mijn bord. Omdat het bij ons niet gebruikelijk is om bij de warme maaltijd naast het bestek ook een vliegenmepper neer te leggen en het tafelkleed tijdens een heerlijk diner te ontsieren met

kapotgeslagen vliegenlijken, geldt bij ons op deze momenten een eenzijdige wapenstilstand. En daarvan maakte de huisvlieg dankbaar gebruik. Al minuten lang tastte de platte zuigtong een heel klein stukje tafel af. Wat er zo smakkelijk was, kon ik niet zien. De vlieg kennelijk wel. Dat onzichtbare beetje moest bijzonder lekker zijn, want de vlieg bleef er van snoepen en was er niet van weg te slaan (vanwege de wapenstilstand vanzelfsprekend niet letterlijk). "Dat is vast erg lekker" dacht ook een andere vlieg. Die was al een paar keer aarzelend om de snoepende soortgenoot heengedraaid, maar had zich tot dusver weten te beheersen. Maar nu werd de nieuwsgierigheid en hebzucht het dier te machtig en het zette voorzichtig een aanval in.

Dit dier was een stuk kleiner dan het eerste exemplaar. Niet dat het nog moest groeien. Dan doen insecten alleen maar als larve en niet als volwassen dier. Nee, deze vlieg had kennelijk een slechte jeugd achter de rug en had in die periode niet voldoende eten gekregen. Hij begon als een jaloers, hebberig kind de ander te pesten. Een echte pestvlieg dus. Voorzichtig schuifelde hij tot vlak bij de kop van de ander. Deze ging onverstoorbaar verder met z'n onzichtbare maaltijd. Wel stak hij letterlijk een poot naar de pestkop uit en schoof deze krachtig opzij.

De pestvlieg naderde de eter nu schuin van voren en bleef buiten het bereik van diens poten. Hij probeerde, diep door de poten zakkend, z'n tong tegen die van de ander te plaatsen en die weg te duwen. Dat nam de eter vanzelfsprekend niet. Dat zou u tenslotte ook niet gedaan hebben! Zonder z'n tong van de lekkernij af te halen, draaide de aangevallene een beetje bij, tilde z'n ene voorpoot op, zakte wat scheef weg en gaf de ander zo'n duw, dat de pestkop bijna omrolde.

Opnieuw liep de pestkop een rondje, en weer probeerde hij de tong van de ander weg te duwen, zich brutaalweg bijna tussen de voorpoten van de ander wringend en de eter daarbij zo hoog optillend, dat diens voorpoten los

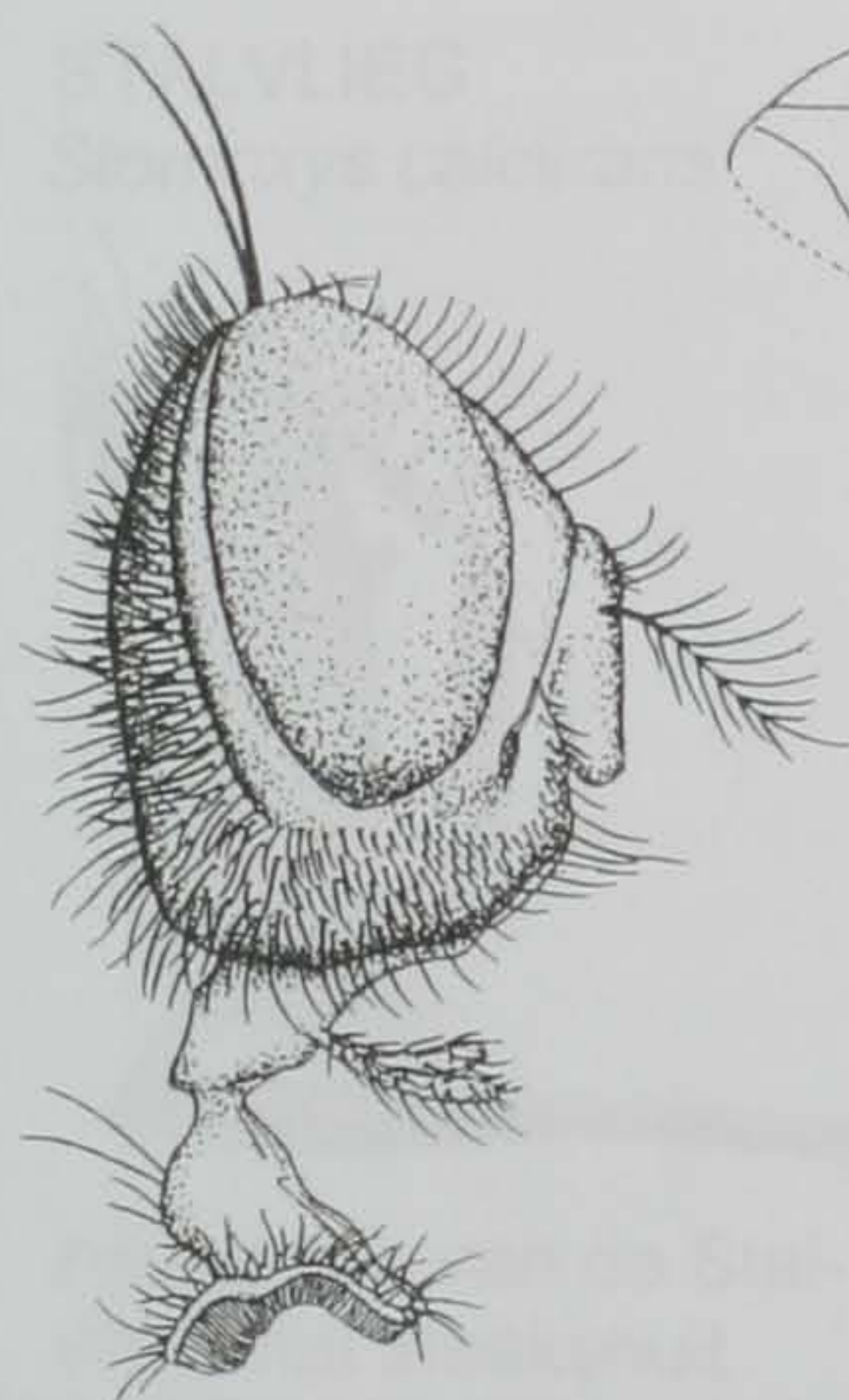
van de tafel kwamen. Zo'n opdringerigheid vroeg om krachtige maatregelen. De eter trok z'n tong in, en zette z'n vliegspieren kort in werking. Met een nijdige zoem werd

de pestkop van z'n plaats geschoven, zodat deze opvloog, een rondje maakte en een paar centimeter verderop landde. De eter zocht z'n lekkernij weer op, liet z'n tong zakken en at verder, alsof er niets was gebeurd.

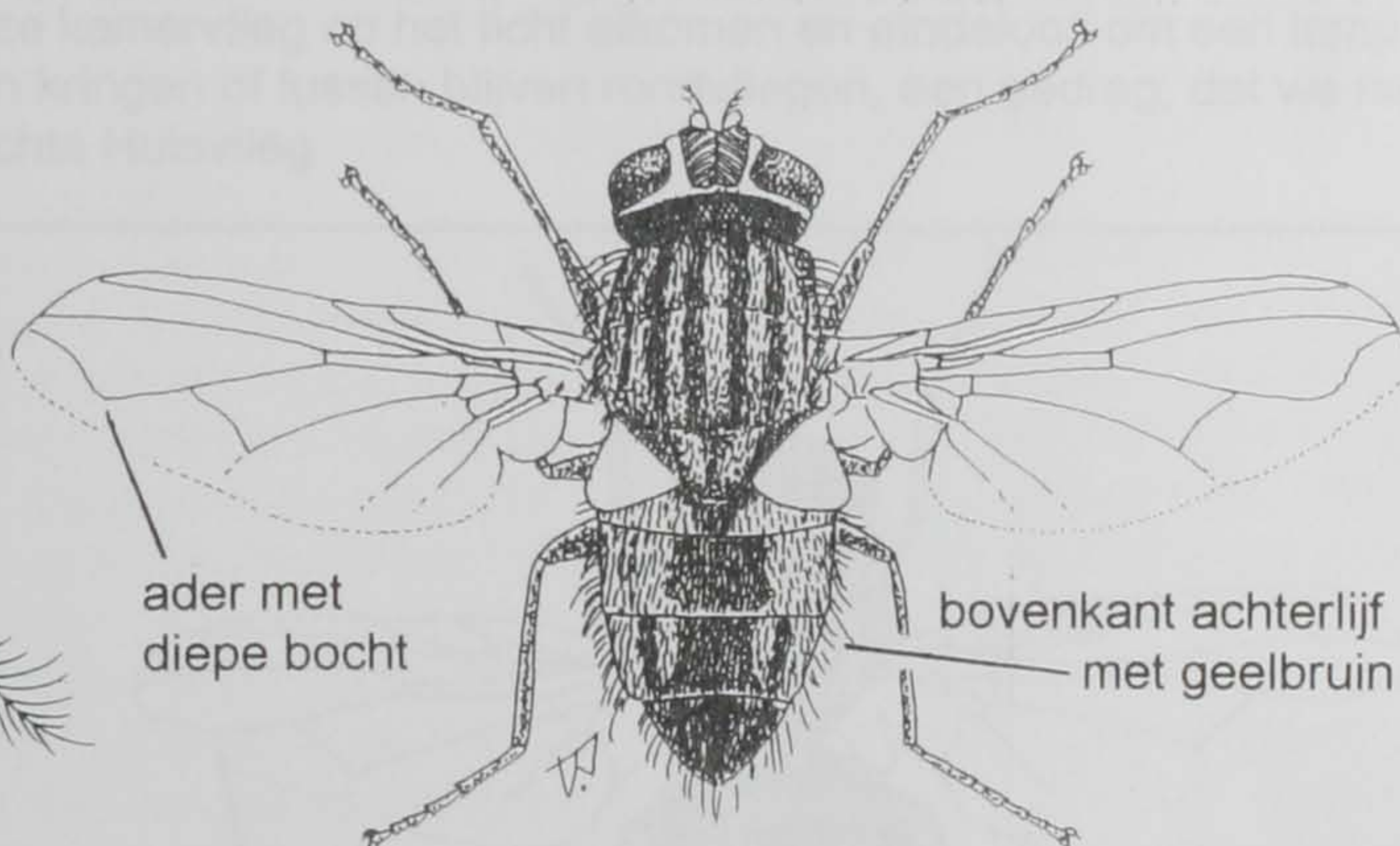
Toch gaf de pestkop het nog niet op. Deze keer schoof hij beetje bij beetje met rukjes van achteren langs zij, boog diep door de voorpoten en probeerde nu met de kop haast op tafel z'n tong onder die van de ander te brengen. De eter deed een paar keer een poging om de pestkop met een van z'n middelste poten weg te duwen. Maar toen de pestkop van geen wijken wilde weten, werd het de eter pas echt te veel. Tot twee maal toe joeg hij de ander met snelle aanvallen weg uit zijn directe omgeving. Pas toen gaf de pestkop zich gewonnen en kon de ander terugkeren naar z'n lekkernij en ongestoord verder gaan met zijn maaltijd.

Dit jaloerse, pesterige gedrag van die kleine huisvlieg deed mij zó sterk denken aan het gedrag van kleine kinderen onder elkaar, dat het op mij wel heel erg menselijk overkwam. Zo'n geraffineerd, weloverwogen gedrag verwacht je nu eenmaal niet van een primitieve huisvlieg. Die doet tenslotte alles instinctmatig, zo vertellen ons de wetenschappers. Of zitten deze geleerde heren er met hun ideeën toch een beetje naast en is zo'n domme vlieg minder strikt geprogrammeerd en minder dom dan ze denken. Na zo'n gebeurtenis vlak naast je bord, zou je dat haast wel zeggen.....

HUISVLIEG
Musca domestica

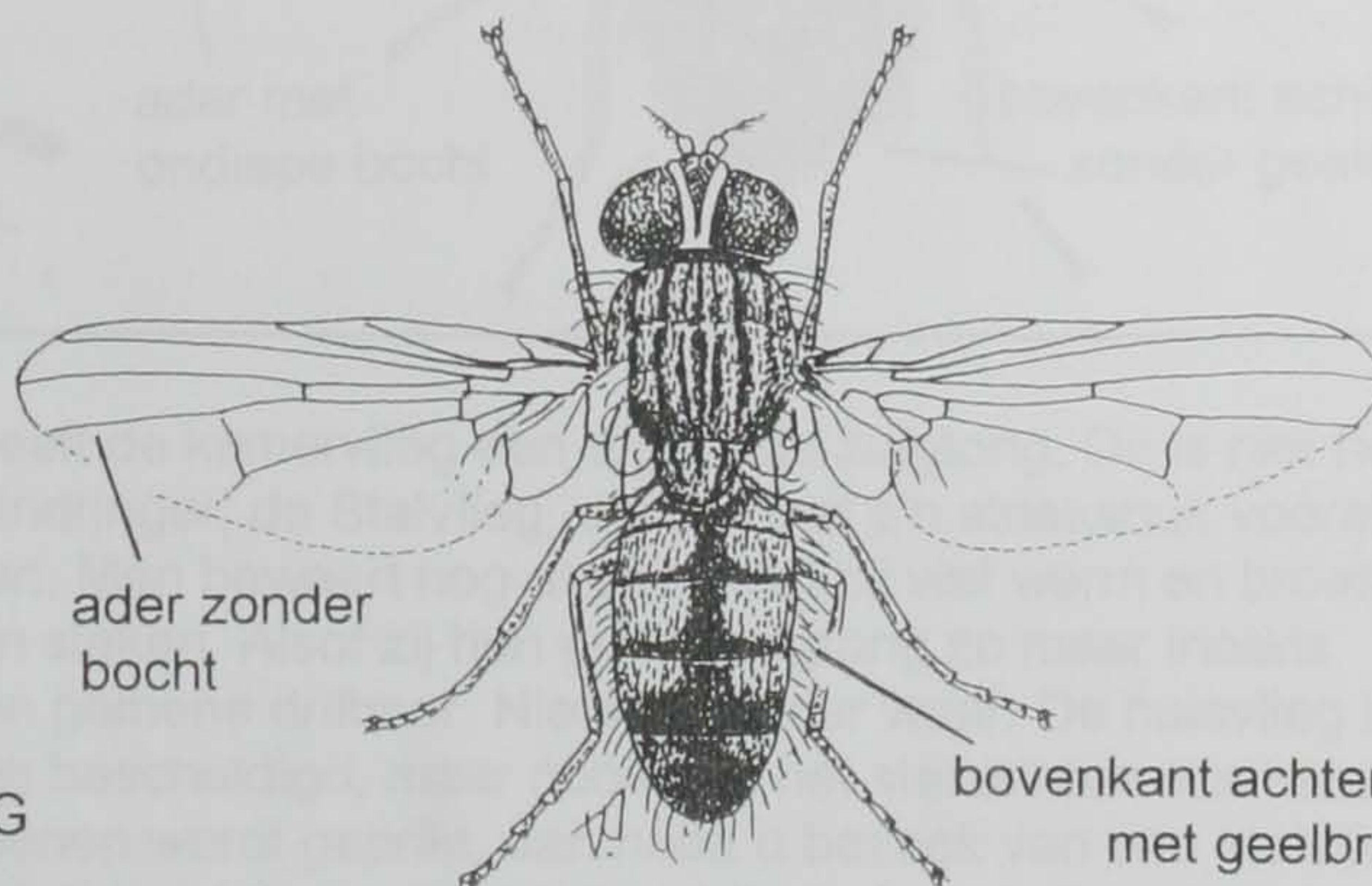
zijkant kop van
de Huisvlieg
met zuignuit

ader met
diepe bocht

bovenkant achterlijf
met geelbruin

(KLEINE) KAMERVLIEG
Fannia canicularis

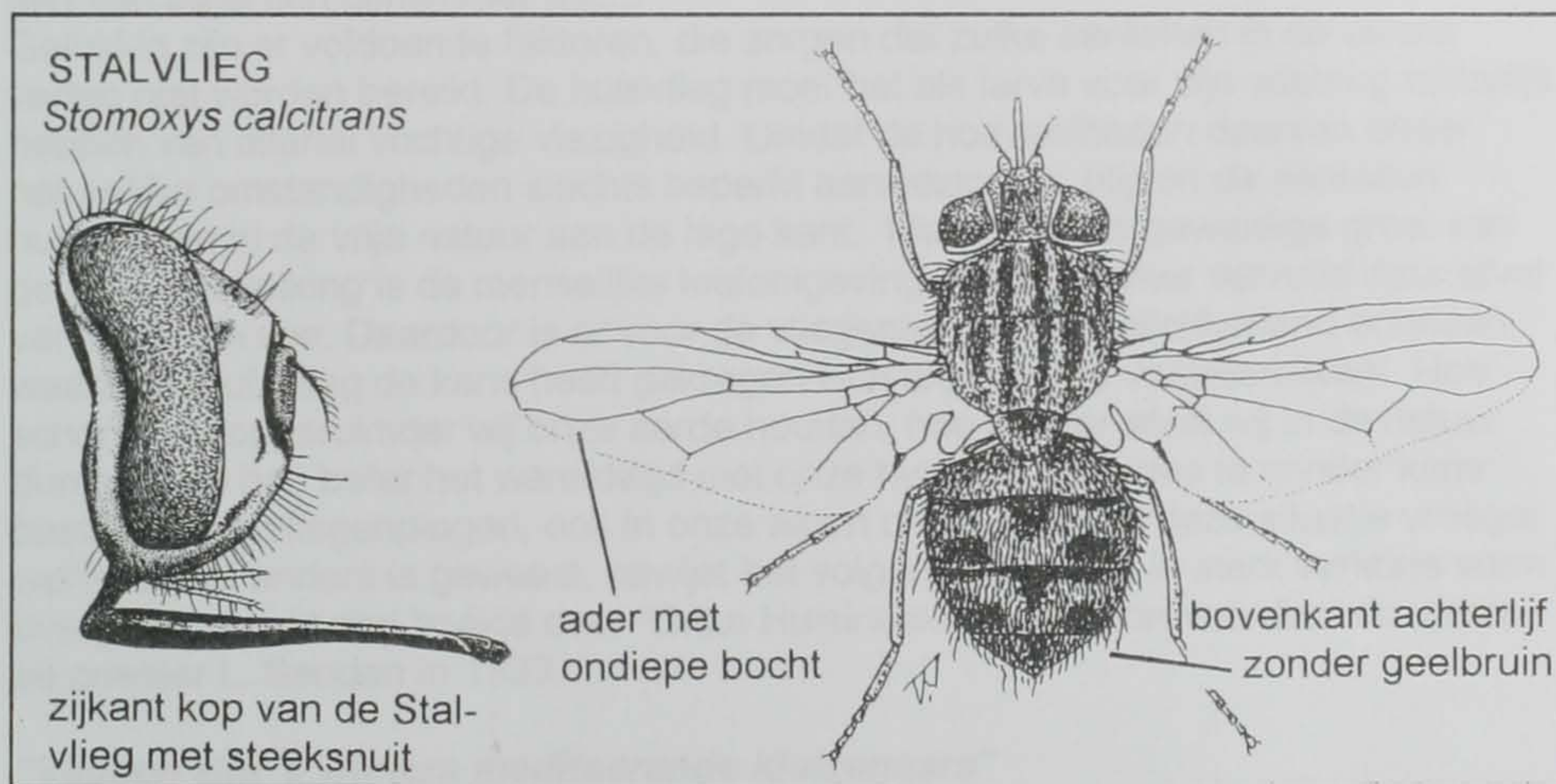
ader zonder
bocht

bovenkant achterlijf
met geelbruin

Niet alle vliegen in huis zijn huisvliegen

Dat die grote, zware bromvliegen, die eigenlijk "Blauwe Vleesvlieg" moeten worden genoemd, geen echte huisvliegen zijn, is zonder moeite te zien. Ze zijn veel groter en veel kleurrijker dan onze grijs getinte huisvlieg. Laag zoemend zwaaien ze snel vliegend door de kamer en eindigen zo'n vlucht niet zelden met een duidelijk hoorbare klap tegen het vensterglas. Je zou verwachten, dat ze van zo'n frontale botsing een flinke hersenschudding oplopen en verdoofd op de vensterbank vallen. Maar na zo'n klap vliegt de bromvlieg gewoon verder, alsof er niets gebeurd is. Eigenlijk is dat niet zo vreemd, als we de zwaar gepanserde kop van zo'n Blauwe Vleesvlieg van dichtbij bekijken. Die kan wel tegen een stootje. En wat de hersenen betreft: bij dat speldenpuntje grote zenuwcentrum goed verborgen in de kop kan je moeilijk na een botsing hersenletsel verwachten.

Maar ook alle grijze vliegen in ons huis zijn niet altijd huisvliegen. Er bestaan nog twee andere soorten, die even grijs en bijna even groot zijn als de echte huisvlieg. Ze komen weliswaar in kleinere aantallen voor in onze huiskamers dan de huisvlieg, maar behoren toch tot de regelmatige bezoekers. Een van deze twee ongenode gasten is de (Kleine) Kamervlieg. Net zoals de bromvlieg zou je deze soort een dwaalgast kunnen noemen, die per ongeluk door een geopend raam naar binnen komt. Vooral als er in de avond ergens in huis een lamp brandt, kunnen met name de mannetjes van deze kamervlieg op het licht afkomen en eindeloos om een lamp of langs het plafond in kringen of lussen blijven rondvliegen, een gedrag, dat we niet tegen komen bij de echte Huisvlieg.

Net als bij de huisvlieg heeft de kamervlieg een afgepatte zuigtong. Dit is niet het geval bij een erg lastige indringer, de Stalvlieg, die het met z'n steeksnuit vooral heeft gemunt op uw kuit. Men beweert nog al eens, dat bij wat warm en broeierig weer de huisvliegen gaan steken. Alsof zij hun platte zuigtong zo maar ineens kunnen omvormen tot een gemene drillboor. Niets is minder waar. De huisvlieg kan van allerlei kwaad worden beschuldigd, maar nooit van het steken van ons mensen. Als u onverwacht in uw benen wordt geprikt, dan heeft u bezoek van een stalvlieg, die weg is gedwaald van het vee bij u in de buurt en bij u in huis is terecht gekomen.

Een huisvlieg kan niet rekenen, maar uitstekend vermenigvuldigen

Als je tot je door laat dringen, hoe duizelingwekkend vruchtbaar de huisvlieg is, zou dat een onderwerp kunnen worden voor een griezelfilm! Stel je maar eens voor: Een vrouwtje van de huisvlieg leeft maximaal een maand of zes. Van het late voorjaar tot in de herfst kan ze onder gunstige omstandigheden, afhankelijk van de temperatuur en de hoeveelheid eten, tussen de vijftien en twintig keer eieren leggen. Per keer legt ze tussen de honderd en honderdvijftig eieren. In één seizoen kan een vrouwtje zodoende tussen de zeshonderd (bij slechte omstandigheden) en drieduizend (bij erg goede omstandigheden) eieren produceren. Als we er van uit gaan, dat ongeveer drie weken na het leggen van de eieren uit eenderde van de eieren vrouwtjes ontstaan (er zijn opvallend meer mannetjes dan vrouwtjes) en dat deze nieuwe vrouwtjes binnen een week in staat zijn zelf eieren te gaan leggen, dan kunnen we uit gaan rekenen, hoeveel nakomelingen één vrouwtje in één seizoen kan voortbrengen: dat worden ongeveer 52.000.000.000 vliegen!!

Bij deze berekening ben ik niet van de hoogste en meest gunstige cijfers uitgegaan. In het monumentale werk over de huisvlieg door L.S. West uit 1951 wordt verwezen naar een oneindig veel groter aantal nakomelingen, dat onder ideale omstandigheden zou kunnen worden verkregen, schrik niet: 325.923.200.000.000 nakomelingen in één seizoen van één vrouwtje. Bedenk daarbij bovendien, dat er op deze wereld niet alleen dat ene vrouwtje aanwezig is, maar dat er miljarden x miljarden andere vrouwtjes zijn. Als al deze vliegen zich met dezelfde snelheid zouden blijven voortplanten, dan zou de hele wereld al na twee jaar overdekt zijn met een laag huisvliegen van bijna tien centimeter dik....

Gelukkig zijn er voldoende factoren, die zorgen dat zulke aantallen in de verste verten niet worden bereikt. De huisvlieg moet het als larve voor zijn voeding namelijk hebben van allerlei vochtige viezigheid. Omdat de hoeveelheden daarvan onder natuurlijke omstandigheden slechts beperkt aanwezig zijn, blijven de aantallen huisvliegen in de vrije natuur aan de lage kant. Maar door de geweldige groei van de wereldbevolking is de menselijke leefomgeving steeds sterker vervuild door afval van mens en vee. Daardoor is er voor de vliegenlarven een luilekkerland ontstaan, waarin de huisvlieg de kans heeft gekregen zich explosief te vermeerderen. Hoe schoner en opgeruimder wij onze aarde houden, hoe minder afval wij in de natuur dumpen, en hoe beter het wereldwijd met onze hygiëne gaat, des te minder kans bestaat er op vliegenplagen, ook in onze eigen omgeving. Dat deze situatie vroeger wel heel wat anders is geweest, bewijst het volgende verhaal, in sterk verkorte vorm overgenomen uit een boekje over "Onze Huisinsekten", geschreven door de vlaamse priester L. Senden in 1933.

"Vliegen zijn 's winters mediteerende kluizenaars"

Op 23 april 1930, schrijft Senden, was hij te Gendringen een lezing gaan houden. De volgende ochtend tegen een uur of tien keerde hij "geleersd en gespoord" (te paard dus!) terug naar het zuiden. Het was heerlijk warm weer. Voorbij kerk en toren ging het over een zonovergoten klinkerweg, die in het felle tegenlicht fonkelde als geplaveid met edelstenen. Onafzienbare aantallen huisvliegen waren op het warme oppervlak neergestreken. Daar zaten ze met miljoenen samengepakt op te warmen na de koude wintermaanden. Merkwaardig was het, dat er verder weg van kerk en toren steeds minder vliegen op de klinkers zaten. Iets, waarover de priester zich erg verbaasde en er geen goede verklaring voor wist.

De dag er na was opnieuw een stralende dag. Tegen twaalf uur naderde Senden de kerktoeren van Teteringen bij Breda. Terug denkend aan z'n ervaring van de vorige dag lette hij goed op zonnende huisvliegen op de weg. En jawel, hoe dicht bij de kerk, hoe drukker het werd met vliegen. Tot het vlak bij de kerk weer één tapijt van vliegen was, die zich koesterden in de lentezon. Toen hij de pastoor nieuwsgierig vroeg naar de aanwezigheid van vliegen in de toren, kreeg hij als antwoord: "Met miljoenen! Verleden week heeft de werkster niet minder dan twee volle emmers vliegenlijken opgeveegd, en dat op de onderste verdiepingen alleen!"

Ze zijn met z'n tweeën de torentrappen omhoog geklommen. Op de eerste verdieping lag na de grote schoonmaak van een week geleden al weer een laag dode vliegen van minstens een halve centimeter dik.... Op het eigenlijke dak aangekomen, zag hij vier deurtjes, die uitkwamen op miniatuur terrassen. Hij rukte een van de deuren open en kreeg een lawine van vliegen over zich heen, woedende zwermen, die in hun winterrust waren gestoord. Bij de andere deuren gebeurde hetzelfde. Tussen de dikke torenmuur en de deur zaten dicht opeen gepakt miljoenen en miljoenen ontwakende huisvliegen, die hun winterslaapplaats nog niet hadden verlaten.

Aan het einde van zijn verslag laat de priester nog even de religieuze humor klinken, die zo typisch is voor de roomse kerk uit die periode. Zo schrijft hij: "Gedurende de wintermaanden houden de vliegen zich op, samengekoekt, dicht bijeen - denkkelijk om elkaar wederzijds te verwarmen - in torens van kerken, in eenzame vertrekken. Vliegen zijn 's winters dus mediteerende kluizenaars, met sterk uitgesproken katholieke tendenz!!".

Vliegen en Meloenen: kleine oorzaken, grote gevolgen

Tot slot een gebeurtenis uit Caïro, ook beschreven door Senden, waaruit blijkt, hoe onverwacht en snel een vliegenplaag kan ontstaan. Het was opgevallen, dat deze plaats al enkele jaren tijdens de stikhete zomermaanden werd geteisterd door een geweldige vliegenplaag. Het merkwaardige daarbij was, dat er vroeger juist in die periode vrijwel geen vliegen waren. Het was er dan veel te droog voor de vliegenlarven. Hoe konden zich nu wel plotseling in diezelfde, nog even droge periode massaal vliegenlarven ontwikkelen?

Tijdens een onderzoek in 1916 uitgevoerd door de gezondheidsinspectie ontdekte men, dat gedurende de laatste jaren het gebruik van meloenen door de bewoners van Caïro enorm was toegenomen. En al die schillen van de meloenen werden door de reinigingsdienst afgevoerd naar de vuilnisbelt direct buiten de stad. Daar zorgden de warmte, de nattigheid in de schillen en een overvloed aan rottend materiaal voor ideale leefomstandigheden voor de vliegenlarven. Met als gevolg een onverwachte geboorteexplosie van vliegen midden in het droge zomerseizoen.

Hoe men aan deze vliegenplaag een einde heeft gemaakt, vermeldt het verhaal niet. Wel maakt dit voorval duidelijk, dat we de rol van die kleine, grauwe, onbeduidende huisvlieg niet moeten onderschatten. Want als wij deze vlieg niet voldoende in de gaten houden, kan er voor wij dat beseffen een gigantie geboorteexplosie plaats vinden en worden wij bedolven onder een dikke laag kriebelende huisvliegen.

- De tekeningen zijn deels ontleend aan de onderstaande publicaties:

C.N. Colyer, 1968 - Flies of the British Isles - F. Warne, London

F.W. Edwards, H. Oldroyd en J. Smart; 1939 - British Blood-sucking Flies - British Museum, London

L.S. West, 1951 - The Housefly - Comstock Publishing Company, New York

- De verhalen komen uit: *L. Senden Pr.; 1933 - Onze Huisinsekten - Davidsfonds, Volksreeks nr. 245*

11. Noordnieuws, september 2002

Marianne Ketting

Ineens is het herfst. Damp in de lucht die geluid dempt en het licht milder maakt. "De draadhippel slaat toe" (citaat Kweetal) zodat tuinpaadjes verraderlijk doorkruist worden door spinsels en webben. Achter bij de met kalebassen overwoekerde takkenberg is gedurig knagen en knisperen hoorbaar. Van muizen, die de buit binnenhalen voor het echt koud wordt. De vogels die de hele hete zomer stil waren laten zich weer horen. De roodborst prevelt, fazanten toeteren en zonet botste een jong roodstaartje tegen het raam, niet ernstig, hij deed het nog. Er is een houtduif die nog steeds takjes aansleept voor een nest in de grote eik vóór; ze waaien er net zo hard weer uit.

Verslag van de zomer, die warm was en droog. We wonen hier op een "tange", een zandrug, en de meeste noodwieren zijn eromheen gegaan. Vaak zagen we in oost en west de slagregens vallen terwijl ik sleepte met gieters om het pootgoed in leven te houden.

Van de meeverhuisde planten doen de verstekelingen het 't best. Zorgzaam overgezette plantjes blijven miezerig, zaailingen die stiekem uit kluiten van andere planten opschieten gedijen. De springbalsemien veroverd ook hier - per ongeluk maar welkom- de tuin. Op deze zandgrond worden het compacte planten, zelfs tegen stormvlagen bestand. Uit gemorste aarde groeien overal teunisbloemen en toortsen; dat gesleep met grond, dat gewroet in de bodem, dat levert de leukste verrassingen op.

Een stoet dierbaren heeft ons deze zomer met bezoek verblijd. Velen kwamen met planten, stekjes en zaden, en attributen om het landleven te veraangename. Zelfs een overwinteringspakket met chocomel, spliterwten en worst voor als we straks ingesneeuwd raken. Lenie en Kees kwamen met een emmer water. Een emmer water? ? Jazeker, vertel ik straks meer over.

Er was een vogelaar die met een telescoop allerlei nog ongehoorde of ongeziene vogels tevoorschijn toverde. Zodat we eindelijk de spotvogel in't vizier kregen die ons in juni wekenlang voor de gek hield, en de leeuwerik, die we wel hoorden maar nooit zagen omdat we hem te laag bij de grond zochten. En wat wij voor een doorgeschooten zanglijster aanzagen, bleek een Grote Lijster te zijn.

Dierbare vriend Johan, vermaard onkruidkundige, heeft geheel en al fietsend ons biotoop bezocht. De honderdjarige eiken bewonderd en verbijsterd de bonte heesters, cotoneasters en coniferen bezien. Heus, we werken eraan. Gaan we voorlopig nog even mee door. Peter heeft inmiddels de rijen blauwe zuilconiferen rond de schuren geveld. Daar is nu mooi plek voor de caravan, uit het zicht. Kunnen we waar ie eerst stond een Groningse bloemenberm zaaien. Er zaten heel wat oude vogelnesten in die coniferen. Hebben vogels geen smaak, dan? Of zijn wij toch te modieus bezig?

Eind juni vlogen op een avond twee koekoeken luid roepend over ons hoofd. Voor 't eerst van mijn leven dat ik een koekoek van dichtbij zag! Daarna hoorden we ze nooit meer. Ook de andere vogels werden in de zomer stil en onzichtbaar. Alleen de jonge kerkuilen krijsten avond aan avond, een geluid alsof iemand steeds gordijnen open- en dichtschuift over een roestige roe. Het jongste uiltje heeft het niet gered, is

uit het nest gekieperd. Buurman heeft hem tegen beter weten in teruggezet, maar de volgende morgen lag hij toch weer op de schuurfloer. Dood, jammer. Overigens hou je je hart vast als je kerkuilen ziet jagen, zo laag bij de grond, zo dicht bij de weg. We zijn ons zelf in de auto al eens lam geschrokken toen er één opdook in het licht van de koplampen. Wie ook dood is, ook jammer: de steenmarter. We zagen hem plat langs de weg liggen.

Terwijl de vogels en zelfs de kikkers hier heel anders zijn dan in onze Zoetermeerse tuinen, zijn de vlinders tot onze verbazing hetzelfde. We hebben in de tuin de hele Zoetermeerse vlinderzoekkaart kunnen afstrepen, op het bruine blauwtje na. Eind juli, begin augustus zaten de vlinderstruiken afgeladen vol. Het feest duurde niet lang want nota bene de groene kikkers plukten vlinders tot zowat een meter hoog van de bloemen. Verbazend hoe hoog zo'n kikker springen kan en hoe goed hij daarbij kan mikken. De losse vlindervleugels dwarrelden als snoeppapiertjes door de tuin. Trouwens, dat kunstje kunnen kikkers ook met libellen.

Over die emmer water, uit de vijver van Lenie in Apeldoorn. Die zat vol beestjes, groene-kikkervisjes, watervlooien, poliepjes met tentakels, garnalen, larfjes die huisjes bouwden van zand en prut. Geef moeder Ketting een emmertje slootwater en ze is zoet! Het water was bedoeld voor onze vijver, maar moest natuurlijk eerst in een aquarium, want ik wou die kikkervisjes zien groeien. Groene kikkervisjes zijn heel anders dan bruine. Doorzichtiger, lichter van kleur, kortere staart. En in tegenstelling tot de bruine gaan ze op jacht. Ze hebben levend voedsel nodig en laten zich niet met goudvissenvoer afschepen. Dat lukte dus op den duur niet in het aquarium. Zodat het Apeldoornse water na enig uitstel toch met bewoners en al in de grote vijver werd losgelaten. En daar (in combinatie met een paar handjes zeewierkalk en zes porties watervlo uit de dierenwinkel) deed het wonderen voor het vijverbiootop. Dat leek totdantoe nog het meest op erwtensoep. Maar wat er toen gebeurde! De vijver klaarde op! Helemaal helder! We zagen, niet eerder vertoond, de kikkers op de bodem zitten. Op de heetste dag van het jaar ben ik in de vijver gestapt om de waterlelie te snoeien, zodat we meer water zagen, en daarna vonden we dat het tijd werd voor visjes. We hebben vijf goudwindes en vijf shubunkins losgelaten en er dagenlang verrukt naar getuurd. Op zeker moment zag ik de zwemmende peentjes onder een donkere wolk doorschuiven. Tegen het oranje van de goudvisjes tekenden zich contouren af van grote donkere vissen. Ik zag staarten en rode vinnen. Onze vijver bleek allang bewoond door een school voorns! En die hadden een slechte invloed op de siervisjes; ze hebben zich bij de voorns teruggetrokken onder het eiland van waterlelieblad en zelden of nooit krijgen we ze meer te zien. Mislukt experiment tot zover.

De hoornaarkoningin, die in het voorjaar het dak afspeurde naar een ingang, verdween ook uit beeld. Onlangs ontdekten we waar ze gebleven is. Ze heeft een nest gebouwd in de schoorsteen (die dus nu verstopt is), vanwaaruit wij haar nakomelingen zien af- en aanvliegen. Mooie beesten met een gele kop, een oranje lijf en bruine strepen. Vliegende tijgers, 4 tot 5 cm lang en ze kunnen levensgevaarlijk steken. Peter van Wely (wat heerlijk dat er iemand is die dat soort dingen weet en ons geruststelt) heeft ons middels Johan laten weten dat ze doorgaans niet agressief zijn en dat het nest in het najaar uitsterft. Dat is plezierig, want die schoorsteen moet toch een keer geveegd, voelt u wel. Vooralsnog heb ik heilig ontzag voor ze. We ontdekten ze toen de eerste loeiend als een legerhelicopter afdaalde in de

houtkachel en boos achter het ruitje bleef brommen. Na die eerste volgden er nog velen. U begrijpt misschien dat ik dat kacheldeurtje niet open durf te doen?

We hebben nog meer leuke beestjes. Schattige scharrelpadjes, trolletjes die op handjes en voetjes door de tuin wandelen. Ik pak ze graag op om ze aan bezoekers te laten zien. Mannen zeggen dan: "Ja, een pad. Nou en?" Terwijl sommige dames ze vertederd aaien (waardoor zo'n padje steevast over je handen piest) en andere griezelen terugdeinzen.

De omgevallen eik is op vrijdag de dertiende zonder ongelukken uit de greppel gelicht. En ik heb me aangesloten bij de Bond van Plattelandsvrouwen. Ter integratie. We oefenen de Grunneger taal, niet om te spreken, wel om te verstaan. Heb inmiddels geleerd dat vliegen "muggen" heten en muggen "neefkes" en neven "tantezeggers". U raadt nooit wat "mieghommels" zijn: .. mieren. En deze mag ik u ook niet onthouden: "tuddeltoantjes". Dat zijn afrikaantjes, je zou ze poten alleen om die naam al.

In het aanpalend schapenweitje is een jonge ram verschenen, haast zelf nog een lam, die de schone taak heeft de vijf ooien aldaar te bezwangeren. Hij weet nog niet hoe dat moet. Niettemin verheugen wij ons bij voorbaat op een wei vol lammetjes in het voorjaar. Voor die tijd hoort u van ons.

Groeten uit Ter Wisch

12. Natuur en milieuagenda Zoetermeer

Coördinatie door De Soete Aarde, centrum voor natuur en milieu.

Deze agenda komt 4x per jaar uit.

Internet: www.zoetermeer.nl

Opgave van excursies voor eerste kwartaal vóór 13 december 2002

E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl

Openingstijden: dinsdag 15.00 - 17.00 uur en woensdag 12.00 - 15.00.

En op telefonisch afspraak. In vakanties gesloten.

De agenda is voor het Kwartaalblad aangevuld met de excursies van Bomen Overleven

tijd				Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
wol/za/zo		14.00	16.00	Pony- of ezelrijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,45 per rit	De Balijhoeve 3620832

oktober				Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
	okt	zie persbericht		Lezing "Eetbare vruchten uit het Plantsoen"	zie persbericht		NME 3469534
	2-okt	t/m	16-okt	Project Natuur in beeld; Afsluiting vlinderproject met tentoonstelling in CKC	Centrum voor Kunst en Cultuur	Gratis	NME 3469818/3469662
za	5-okt	13.00	15.00	Herfstwandeling Rust en Vreugd	Parkeerplaats hoek Menkenlaan- Van Ommerenlaan Wassenaar	Vrijw. gift	Bomen Overleven Jos Orleans

zo	6-okt	13.00	16.00	Schapen drijven	Stadsboerderij Het Buitenbeest	Gratis	Het Buitenbeest 3520624
zo	6-okt	13.00	15.30	Activiteit Ekokids thema spinnen Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 0,90 of strippen k	IVN H de Jong 3521056/35206 24
wo	9-okt	20.00		Slotmanifestatie Natuur in beeld Mbt Vlinderproject	Centrum voor Kunst en Cultuur	gratis	NME 3469818- 3469662
do	10-okt	20.00		Dialezing over Costa Rica, het rijke vogeleiland in MA door B de Lange	De Soete Aarde	gratis	Vogelwerkgroep 3163631
za	12-okt	14.00	15.30	Herfst in Park Rozenrust Leidschendam	Parkeerterrein Veursestraat 102A Leidschendam	Vrijw. gift	Bomen Overleven IVN Ria Hoogstraat en Charlie van Marlo
zo	13-okt	13.00 -	16.00	Open Huis bij Egelopvang Zoetermeer	Egelopvang aan de Voorweg		Egelopvang 3427790
zo	13-okt	14.00		Herfstexcursie in het Westerpark	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	IVN 3167818
za	19-okt	10.30		Ruilbeurs	Gemeentekweker ij Industrieweg		Groei en bloei 3517624
za	19-okt	14.00 - 15.30		Snoeien fuchsia's	De Soete Aarde		NkvF 3454141
zo	20-okt	13.30		Paddestoelenexcursie olv P v Wely In het Binnenpark	De Sniep aan de Broekwegzijde	gratis	NME 3469534
za	26-okt	8.00		Wandelexcursie in het Buytenpark Over trekvoegels en wintergasten	Bij ingang Snowworld	gratis	Vogelwerkgroep 3163631
za	26-okt	13.30	16.00	Herfstwandeling door Leidschendam	Parkeerterrein Veursestraat 102A Leidschendam	Vrijw. gift	Bomen Overleven IVN Ria Hoogstraat
zo	27-okt	13.00	14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/321159 3

november				Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
za	2-nov	10.00	12.00	Groene ochtend Met thema bloembollen	Gemeentekweker ij Industrieweg		Groei en bloei 3517624
za	2-nov	14.00	15.30	Herfstverschijnselen park Rusthout	Ingand Noordsingel tegenover winkelcentrum Leidschenhage	Vrijw. gift	Bomen Overleven Ria Hoogstraat en Charlie van Marlo

zo	3-nov	13.00	15.30	Activiteit Ekokids paddestoelen Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 0,90 of strippen k	IVN H de Jong 3521056/35206 24
za	9-nov	9.30	20.00	Fietsexcursie Vogels in Starrevaart	Ingang Snowworld	gratis	IVN 3167818
za	9-nov	10.30	13.30	Fietsexcursie door het Groene Hart	Jachtwerf 2 Zoetermeer wijk 25	Vrijw. gift	Bomen Overleven Pon Ruiter Aanmelden: (079)3434032 of pon.ruiter@plane t.nl
wo	13-nov			Dialezing over zoetwatervissen door Theo de Jong	De Soete Aarde		RAVON 3514799
do	21-nov	20.00		Dialezing afsluiting plantenseizoen	De Soete Aarde		Natuurgroep Z'meer 3213445
za	23-nov	8.00		Excursie naar Pier IJmuiden zeevogeltrek	Parkeerplaats WC Meerzicht		Vogelwerkgroep 3163631
za	30-nov	13.00	15.00	Herfstwandeling Rust en Vreugd	Parkeerplaats hoek Menkenlaan- Van Ommerenlaan Wassenaar	Vrijw. gift	Bomen Overleven Jos Orleans
za	30-nov	10.00	11.30	Speurtocht voor kinderen Madestein Den Haag/ Loosduinen	Parkeerpaats voetbavelden Madesteinweg	Vrijw. gift	Bomen Overleven Aanmeden bij Dianne Spruijt 06-41211840 of m.d.spruijt@zonn et.nl

december				Activiteit	Verzamelen	Kost	Organisatie
zo	1-dec	13.00	15.30	Activiteit Ekokids paddestoelen Voor kinderen van 8 t/m 12 jr	Stadsboerderij Het Buitenbeest	€ 0,90 of strippen k	IVN H de Jong 3521056/35206 24
do	12-dec	20.00		Dialezing over het leven van bosuil en steenuil door Erwin van Laar	De Soete Aarde	gratis	Vogelwerkgroep
di	17-dec	20.00		Schikken van kerststukjes	Gebouw Het Centrum Frans Halsstraat 1	ja	Groei en Bloei 3517624

zo	22-dec	13.30	15.00	Winterwandeling in het Noord AA-gebied	Ingang restaurant AA-zicht	Vrijw. bijdrage	Bomen Overleven Rob Wiewel. Aanmelden 079-3413905 (tussen 12.00 en 13.00 of 18.00 en 20.00) of excursie@bomenoverleven.nl
----	--------	-------	-------	--	----------------------------	-----------------	---

13. Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong (3516599)

Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer

Email T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij kan daar worden ingeleverd op floppy (platte tekst of Word).

Inleverdatum januarinumner: eind december 2002. Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Auteurs

Evelien van den Berg-den Hertog

079-3213445

Hans Bieze

079-3421351

Rob Bolle

079-3317697

Lodewijk van Duuren

079-3214149

Annet de Jong

079-3422924

Taeke de Jong

079-3516599

Tilly Kester

079-3412605

Marjan Ketting

079-3211729

Marco Lurks

079-3510523

Jan Parmentier

079-3162672

Ben Prins

079-5931749

Fred Reeder

079-3213612

Ellen Teunen

079-3219711

Ies Voogd

079-3213152

Johan Vos

0182-524726

Peter van Wely

079-3520414

14. Ik wil ook lid worden

van de Natuurgroep Zoetermeer

O > als algemeen lid á € 15,- per jaar

O > als huisgenoot-lid á € 10,- per jaar

O > als donateur á € 5,- per jaar

Donateurs krijgen éénmaal een kwartaalbericht.

.....
naam

.....
adres

.....
postcode

.....
telefoon

.....
Email

.....
handtekening

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer